

6 Polisiära förundersökningsledares framtida roll m.m.

6.1 Sammanfattning av bedömning och förslag

- Det nuvarande institutet strafföreläggande skall i fortsättningen benämnas påföljdsföreläggande.
- Sådana påföljdsförelägganden som inte innebär att villkorlig dom föreläggs skall få utfärdas även av polismyndigheten.
- Polismyndigheten skall inte vara skyldig att med skyndsamhet anmäla sådana gripanden som sker utan föregående anhållningsbeslut till åklagare.
- Det skall inte krävas att det är fråga om ett brådskande fall för att polisman skall ha rätt att gripa någon utan föregående anhållningsbeslut.
- Polismyndigheten bör hos domstol få anmäla behov av offentlig försvarare och målsägandebiträde. Åklagarmyndigheten tillsammans med Rikspolisstyrelsen bör se över fördelningscirkuläret i detta syfte.
- Motiveringen att brott inte kan styrkas skall reserveras för situationer när det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet.
- Efter att någon har delgetts misstanke om brott, skall polismyndigheten, till skillnad från i dag, få lägga ned en förundersökning med motiveringen att brott inte kan styrkas.
- Polismyndigheten skall under förundersökningen få inhämta yttrandet från socialnämnden.
- Innan förundersökning hunnit inledas, skall polisman få fatta beslut om att ta fotografi eller att göra videoupptagning av personer i vissa fall.
- Ett behörighetskrav bör införas för polisiära förundersökningsledare.

forts.

- En förutsättning för att förordnas som polisiär förundersökningsledare bör vara att personen i fråga har tidigare erfarenhet av brottsutredning och har genomgått särskild utbildning.
- Det är av grundläggande betydelse för effektiviteten, kvaliteten och rättssäkerheten i utredningsverksamheten att de polisiära förundersökningsledarna är aktiva i de ärenden de är satta att leda.
- Ett aktivt ledarskap skulle främjas av om de polisiära förundersökningsledarna fränkopplas den administrativa arbetsledarrollen (personalansvaret) men har kvar en dispositionsrätt över utredningsresurserna.
- Arbetsättet med team under ledning av en polisiär förundersökningsledare skulle i många fall kunna skapa mycket goda förutsättningar för ett effektivt utredningsarbete.
- Det bör i så stor utsträckning som möjligt finnas polisiära förundersökningsledare i tjänst även utanför ordinarie kontorstid.

6.2 Inledning

Ett genomförande av våra förslag om att åklagarna skall avlastas en del förundersökningar och inta en mer aktiv roll i andra kommer att få effekter för verksamheten hos polisen. Bl.a. kommer polismyndigheterna att få förundersökningsledaransvar för fler och mer kvalificerade brottsutredningar.

Även om det generellt sett har skett en successiv kompetenshöjning inom polisens brottsutredande verksamhet finns det ändå brister kvar. Vi har i tidigare betänkande (SOU 2003:114) behandlat frågan om hur kompetensen allmänt bör kunna höjas genom en kombination av utbildnings- och rekryteringsinsatser. Vid en omfördelning av förundersökningsledaransvaret måste det säkerställas att polisens förundersökningsledare har tillräcklig kompetens för uppgiften. Vi återkommer till frågan i avsnitt 6.9. Vilka befogenheter som lagstiftningen ger åt polisiära förundersökningsledare har givetvis stor betydelse i kompetensfrågan.

När det under en utredning fordras beslut eller åtgärd av åklagare innebär det att åklagaren senast i samband därmed måste inträda som förundersökningsledare. Om inte ärendets karaktär fordrar annat, brukar ledningen därefter återgå till polisen. Så är dock inte alltid fallet. Om åklagare har meddelat t.ex. ett anhållningsbeslut och den anhållne därefter häktas av domstol, måste förundersökningsledarskapet finnas kvar hos åklagaren. Om den anhållne däremot försätts på fri fot, kan polismyndigheten leda förundersök-

ningen förutsatt att det finns utrymme för det enligt bestämmelsen i 23 kap. 3 § första stycket RB.

Att låta förundersökningsledarskapet ”vandra” fram och tillbaka framstår inte som rationellt. Av det skälet och mot bakgrund av våra förslag om ny uppgifts- och ansvarsfördelning finns det anledning att överväga om några av de befogenheter som tillkommer enbart åklagaren under en brottsutredning bör ges även en polisiär förundersökningsledare.

Vi har övervägt vilka ytterligare befogenheter en polisiär förundersökningsledare skulle kunna utrustas med. De allra flesta av åklagarens befogenheter under en brottsutredning är enligt vår bedömning av sådan karaktär att det inte är lämpligt att överlåta dem även på en polisiär förundersökningsledare. De beslut eller åtgärder som enligt dagens lagstiftning fordrar att åklagare inträder i en brottsutredning är i huvudsak sådana som enligt vår mening även i fortsättningen fordrar åklagarnas speciella kompetens och erfarenhet. I vissa avseenden är det dock lämpligt att utvidga befogenheterna för polisiära förundersökningsledare.

6.3 Beslut om påföljdsföreläggande

6.3.1 Nuvarande bestämmelser

Frågan om ansvar för brott som hör under allmänt åtal får under de förutsättningar som anges i 48 kap. RB tas upp av åklagare genom strafföreläggande eller av polisman respektive tulltjänsteman genom föreläggande av ordningsbot (48 kap. 1 § RB och 2 § ordningsbotskungörelsen [1968:199]). Föreläggandena träder i princip i stället för åtal och är avsedda att utgöra enkla och effektiva instrument för att beivra den enkla brottsligheten.

Strafföreläggande innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff eller en villkorlig dom eventuellt i förening med böter för godkännande. Strafföreläggandet får även omfatta exempelvis förverkande av egendom och skadeståndsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff (penningböter) och kan kombineras bl.a. med förverkande av egendom (48 kap. 2 § RB).

Har ett föreläggande godkänts gäller det som en dom som har vunnit laga kraft (48 kap. 3 § RB).

Bötesstraff får föreläggas genom strafföreläggande beträffande brott för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. I 15 § LUL finns särskilda bestämmelser om strafföreläggande för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år (48 kap. 4 § första stycket RB).

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får enligt 48 kap. 4 § andra stycket RB föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd (jfr vårt tidigare förslag till ändring av den bestämmelsen i SOU 2003:74 s. 277 ff.). Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

I vissa situationer får strafföreläggande inte utfärdas. Det gäller om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger eller om föreläggandet inte tar upp alla brott som föreligger till bedömning. Strafföreläggande får inte heller utfärdas om målsäganden förklarar att han avser att föra talan om enskilt anspråk beträffande annat än betalningsskyldighet eller om talan om företagsbot skall föras i anledning av brottet (48 kap. 5 § RB).

Har målsäganden anmält enskilt anspråk avseende betalningsskyldighet och är omständigheterna sådana att åklagaren enligt 22 kap. 2 § första stycket RB är skyldig att utföra målsägandens talan, skall också det enskilda anspråket tas upp i strafföreläggandet (48 kap. 5 a § RB).

Närmare bestämmelser om strafföreläggande finns i strafföreläggandekungörelsen (1970:60) och i Riksåklagarens föreskrifter om strafföreläggande (RÅFS 1998:3).

6.3.2 Våra överväganden

Förslag: Det nuvarande institutet strafföreläggande skall i fortsättningen benämnas påföljdsföreläggande.

Sådana påföljdsförelägganden som inte innebär att villkorlig dom föreläggs skall få utfärdas även av polismyndigheten.

Beslut om lagföring i form av domar, strafförelägganden, åtalsunderlåtelse och förelägganden av ordningsbot fattas i dag av domstol, åklagare och enskild polisman respektive tulltjänsteman. Någon beslutanderätt finns inte för polismyndighet.

Under våra möten med åklagare har det framförts att möjligheten för polismyndighet att fatta lagföringsbeslut borde finnas och

att det särskilt gäller om polismyndigheten får ett utökat ansvar för förundersökningsledning i enlighet med vårt förslag.

Polismyndigheten är i dag förundersökningsledare i de ärenden som är av enkel beskaffenhet. Med vårt förslag skall åklagarna leda i princip endast sådana brottsutredningar som är av omfattande eller svår beskaffenhet. Polismyndigheten skall med andra ord få ansvaret för många flera utredningar än i dag rörande främst mängdbrottslighet. Åklagare utfärdade drygt 47 000 strafförelägganden under år 2004. Polismyndighet är redan med dagens bestämmelser förundersökningsledare i en mycket stor majoritet av de ärendena, som oftast avser erkända brott med böter i straffskalan.

Vi bedömer att det skulle innebära en stor effektivitetsvinst inte enbart för åklagarna utan för hela den brottsbekämpande verksamheten, om polismyndighet fick möjlighet att utfärda strafföreläggande. Det skulle lämpligen enbart avse bötesfallen och inte när villkorlig dom föreläggs (jfr 1 kap. 3 b § RB, som innebär att domare inte får besluta om villkorlig dom utan medverkan av nämndemän). En polisiär förundersökningsledare med tillräcklig kompetens skulle alltså kunna avsluta ärendet med lagföringsbeslut. Åklagarens medverkan i sådana ärenden är till stor del en ren formalitet, bl.a. eftersom det ofta finns en relativt fast påföljdspraxis och ett erkännande. Åklagarna skulle då kunna ägna mer tid åt de ärenden som verkligen kräver åklagarkompetens.

En sådan ordning skulle i praktiken likna den som redan i dag finns inom Tullverket. Enligt 19 § lagen (2000:1225) om straff för smuggling leder Tullverket förundersökningar vid vissa brott inom Tullverkets område på motsvarande sätt som polismyndighet gör enligt 23 kap. 3 § RB. Den närmare fördelningen av ansvaret i förhållande till allmänna åklagare framgår av allmänna råd från Riksåklagaren (RÅFS 2001:10). Enligt 32 § lagen om straff för smuggling har särskilt förordnade befattningshavare vid Tullverket rätt att föra talan i mål om brott enligt den lagen och vissa andra författningar. För att de s.k. tullåklagarna skall vara behöriga krävs dock att det är uppenbart att brottets straffvärde svarar mot böter och att brottet inte skall föranleda någon annan påföljd. Tullåklagare får också fatta beslut om förverkande i vissa fall. Bestämmelsen om tullåklagare inskränker inte en allmän åklagares åtalsrätt.

Ordningen med särskilda tullåklagare är gammal. Redan år 1914 övervägdes åklagarskapet i tullmål, som då omfattade en större befogenhet än i dag. I motiven till den numera ersatta lagen (1960:418) om straff för varusmuggling (prop. 1960:115 s. 84 ff.) övervägdes frågan på nytt. Departementschefen angav att många av

de aktuella målen är av enkel beskaffenhet där de faktiska omständigheterna är helt klara och där det vanligen är så att den misstänkte erkänner och domstolsförhandlingen blir summarisk. Departementschefen menade också att behovet av juridisk utbildning och åklagarerfarenhet inte gjorde sig gällande i samma utsträckning som vid andra mål, att några betydelsefulla rättssäkerhetsinvändningar inte kunde framföras mot ordningen med tullåklagare och att också arbetsbördan hos de allmänna åklagarna talade för att ordningen skulle behållas. Det uttrycktes också att tullåklagarna skulle ha rätt att utfärda strafföreläggande i målen.

Vi har fått uppgifter från Tullverket om att det för närvarande finns fyra tullåklagare i landet, varav ingen är jurist. Under år 2001 fick vi uppgift om att det fanns sju tullåklagare, varav två var jurister. Tullåklagarna leder vid sidan av omkring 30 förundersökningsledare utredningar hos Tullverket men uppträder sällan i rätten. Däremot beslutar tullåklagarna om strafförelägganden. Under år 2001 utfärdades 5 569 strafförelägganden av tullåklagare. I Tullverkets årsredovisning för år 2001 framgår (s. 9) att den relativt höga siffran berodde på att lagen om straff för smuggling trädde i kraft det året och att det hade skett ändringar i ordningsbotssystemet som gjorde att strafförelägganden utfärdades i stället för förelägganden av ordningsbot. Tullverket har meddelat oss att det under år 2004 utfärdades 856 strafförelägganden och att det har skett en minskning av antalet förelägganden sedan lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel upphörde att gälla vid utgången av år 2003. Den lagen stadgade vissa införselkvoter för alkoholdrycker.

De skäl som har framförts för tullåklagarnas behörighet att utfärda strafföreläggande gör sig gällande även i fråga om polismyndigheten. Liksom tullåklagarna är utredningsledarna inom polisen huvudsakligen inte jurister. Trots det har tullåklagarna behörighet att utfärda strafförelägganden, väcka åtal och föra talan i domstol. Även för polismyndighetens del skulle möjligheten att utfärda strafförelägganden röra just ärenden där de faktiska omständigheterna är helt klara och där den misstänkte erkänner brott. Det är viktigt att ha i minnet att den misstänkte alltid har möjlighet att avstå från att godkänna ett strafföreläggande. Ett godkännande innebär att den misstänkte erkänner gärningen samt godtar det straff, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som har upptagits i föreläggandet.

Enligt vår bedömning har de polisiära förundersökningsledarna oftast en betydligt större erfarenhet av brottsutredningsverksamhet

och ledning av sådan verksamhet än vad tullåklagarna har. Det gäller såväl antalet ärenden som variationen av och svårighetsgraden i ärendena. Vi har mycket svårt att föreställa oss att vissa polisiära förundersökningsledare, som fått utbildning och har tillräcklig kompetens för uppgiften, skulle vara mindre lämpade att utfärda strafföreläggande än vad tullåklagare är. Dessutom är det enligt vår mening ur kriminalpolitisk synvinkel av ringa betydelse att bötespåföljd i de aktuella fallen utfärdas av polismyndighet i stället för av åklagare för godkännande.

Vi menar att det skulle innebära så stora fördelar från effektivitetssynpunkt om polismyndigheten fick möjlighet att fatta de aktuella lagföringsbesluten att den möjligheten bör införas. Vi vill nämna att en del av effektivitetshöjningen skulle bestå i att de administrativa åtgärder som i dag behövs vid överlämnande av ärendet till annan myndighet inte behöver vidtas. Vi ser inga avgörande skäl från rättssäkerhetssynpunkt mot en sådan ordning, särskilt som den har sin parallell hos tullen där ordningen har en mycket lång historia.

Av 1 kap. 3 § BrB följer att enbart böter och fängelse är att anse som straff medan villkorlig dom är påföljd. Begreppet strafföreläggande är alltså numera i viss mån oegentligt. Vi föreslår därför att det nuvarande institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att sådana påföljdsförelägganden som inte innebär att villkorlig dom föreläggs skall få utfärdas även av polismyndighet.

6.4 Prövning av gripande m.m.

6.4.1 Allmänt

Vi anser att det av rättssäkerhetsskäl som utgångspunkt inte skall ske några förändringar i den nuvarande ordningen vad gäller befogenheten att fatta beslut om tvångsmedel. Den befogenhet åklagare har i dag bör inte föras över till polisen. En nackdel från effektivitetssynpunkt med detta är att åklagarresurser även i fortsättningen kommer att vara bundna till mängdbrottsligheten, som vanligen ligger till grund för de frihetsberövanden som sker. Om någon som är misstänkt för t.ex. tillgrepp av fortskaffningsmedel, grips av polis, så blir åklagare förundersökningsledare i utredningen, eftersom

frihetsberövandet skall anmälas skyndsamt till honom för beslut i frågan om anhållande (24 kap. 8 § andra stycket RB). Därefter behöver relativt omfattande administrativa åtgärder av olika slag vidtas innan personen är försatt på fri fot och ärendet har lämnats till polisens förundersökningsledning. Om samma person i stället hämtas till förhör och får stanna hos polisen i upp till tolv timmar, får polismyndigheten leda förundersökningen utan att åklagare kopplas in (23 kap. 7 och 9 §§ RB).

Åklagarväsendet har i dag en omfattande organisation för att dygnet runt kunna fullgöra olika "akutuppgifter" för tvångsmedelshanteringen. Huvuddelen av de ärendena avser mängdbrottsligheten. Med den utgångspunkt vi har, nämligen att befogenheten att fatta tvångsmedelsbeslut inte skall förändras, kommer en stor del av detta arbete att finnas kvar även efter att våra förslag är genomförda. Det kan tyckas i viss mån stå i strid med grundtanken i förslagen, att reservera åklagarnas tid för den kvalificerade och svårutredda brottsligheten, men är enligt vår mening motiverat av rättssäkerhetsskäl.

För att ändå få en mer effektiv ordning utan några rättssäkerhetsförluster har det framförts till oss bl.a. att reglerna som polismyndighetens skyldighet att med skyndsamhet underrätta åklagare om gripande bör förändras.

6.4.2 Nuvarande bestämmelser

Bestämmelser om häktning, anhållande och gripande finns i 24 kap. RB. Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer får häktas om vissa ytterligare förutsättningar är uppfyllda, de s.k. häktningsgrunderna (24 kap. 1 § första stycket RB). Det gäller om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållanden eller någon annan omständighet finns risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff (s.k. flyktfara), att han genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning (s.k. kollusionsfara) eller att han fortsätter sin brottsliga verksamhet (s.k. recidivfara).

Om misstanken rör ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall personen häktas, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas, s.k. obligatorisk häktning (24 kap. 1 § andra stycket RB). Den som är på sannolika skäl misstänkt för brott och har okänd identitet eller saknar hem-

vist i riket får i vissa fall häktas oberoende av brottets beskaffenhet (24 kap. 2 § RB).

Även den som endast är skäligen misstänkt för brott får under vissa förutsättningar häktas. Det skall bl.a. vara av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning om brottet, s.k. utredningshäktning (24 kap. 3 § RB).

Beslut om häktning meddelas av rätten (24 kap. 5 § RB).

Om det finns skäl att häkta någon, får han anhållas i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan. Finns inte fulla skäl till häktning men är den misstänkte skäligen misstänkt för brottet, får han anhållas om det är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning (s.k. utredningsanhållande). Uttrycket "inte fulla skäl till häktning" innebär en dispens från kravet på sannolika skäl för misstanken och från de beviskrav som ställs upp beträffande de särskilda häktningsgrunderna.

Beslut om anhållande meddelas av åklagaren (24 kap. 6 § RB). I äldre bestämmelser angavs att sådana beslut skulle meddelas av åklagaren eller undersökningsledaren (Fitger, Rättegångsbalken 2 s. 24:28 f.).

Om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskan- de fall gripa honom även utan föregående anhållningsbeslut (24 kap. 7 § första stycket RB).

I 24 kap. 8 § RB finns bl.a. bestämmelser om det s.k. anhållnings- förhöret. Om anhållningsbeslutet har meddelats i den misstänktes frånvaro, skall han enligt första stycket förhöras av polis eller åkla- gare så snart beslutet har verkställts. Åklagaren skall också skynd- samt underrättas om frihetsberövandet. Efter förhöret skall åklaga- ren omedelbart besluta om den misstänkte skall förbli anhållen.

Av bestämmelsens andra stycke följer att den som har gripits utan föregående anhållningsbeslut så snart som möjligt skall förhö- ras av polis eller åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet skall det skyndsamt anmälas till honom. Åklaga- ren skall efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte skall anhållas eller om beslutet om gripande skall hävas. Beslutet måste fattas före utgången av den tid under vilken den misstänkte är skyl- dig att stanna kvar för förhör enligt 23 kap. 9 § RB, alltså tolv tim- mar.

Även polisen har i vissa fall rätt att häva ett beslut om gripande. Om detta finns bestämmelser i 24 kap. 8 § tredje stycket RB. Po- lismyndigheten får häva ett beslut om gripande innan åklagaren har blivit underrättad om gripandet, om det är uppenbart att det inte finns skäl för ett fortsatt frihetsberövande. Beslutet får också hävas

av den polisman som har fattat beslutet om gripande, om det sker i omedelbar anslutning till själva gripandet. Hävande kan ske både när gripandet var ogrundat från början och när det har framkommit omständigheter som gör att det senare bedöms som ogrundat.

Rätten för polismyndigheten att häva ett gripande gäller även i det fallet att det redan har hållits en anhållningsförhör. Den äldre ordningen enligt vilken t.ex. ett vakthavande befäl kan rubricera om ett gripande till ett omhändertagande vid avrapporteringen anses gälla fortfarande (se Fitger, Rättegångsbalken 2 s. 24:37).

När rätten för polisen att häva ett gripande infördes i rättegångsbalken år 1997 uttalade regeringen följande om skälen bakom förslaget (prop. 1996/97:175 s. 56 f.).

Vad som förekommit i detta lagstiftningsärende ger inte anledning att ompröva grundprincipen att det skall ankomma på åklagare att fatta beslut om hävande av gripande. Som flera remissinstanser påpekat skulle det dock, inte minst ur den enskildes synpunkt, vara av värde om polisen i begränsad utsträckning för vissa väl definierade fall gavs uttrycklig rätt att fatta beslut om hävande av gripande. Vad som talar för att polisen bör ges en sådan möjlighet är, som utredningen anfört, att det av konstitutionella skäl inte bör tillåtas att ett frihetsberövande försenas av administrativa åtgärder, exempelvis att den som skall frigges måste föras till polisstationen enbart av den anledningen att beslutet om gripande skall kunna hävas. Stöd för en sådan uttrycklig reglering kan hämtas både i Europakonventionen och regeringsformen. Europakonventionen bygger således på principen att varje frihetsberövande skall vara lagligt, dvs. stå i överensstämmelse med den nationella lagen. Ett frihetsberövande skall alltså upphöra så snart förutsättningar för det inte längre föreligger. Också ändamålsprincipen, indirekt uttryckt i 2 kap. 12 § andra stycket regeringsformen, torde medföra att den som är berövad friheten skall frigges så snart frihetsberövande inte längre behövs för att uppnå det syfte som anges i den tillämpade paragrafen. Med hänvisning till det sagda bör polisen ges en uttrycklig möjlighet att häva ett beslut om gripande om det är uppenbart att gripandet är ogrundat. En sådan rätt bör föreligga oavsett om polisen har hållit anhållningsförhör eller ej. När frihetsberövandet väl har anmälts till åklagaren och åklagaren därmed har tagit över ansvaret bör dock inte polisen ha befogenhet att besluta om frigivning. En rätt för polisen att

häva beslut om gripande enligt vad som sagts ovan bör omfatta såväl sådana fall där gripandet visar sig vara ogrundat på grund av omständigheter som framkommit först efter beslutet om gripandet som sådana fall där det första beslutet visar sig vara ogrundat redan från början. En regel med denna utformning kommer att omfatta också sådana fall då en misstänkt gripits med stöd av bestämmelsen i 24 kap. 2 § rättegångsbalken och den omständighet som utgjort grund för gripandet har fallit bort.

Uppenbarhetsrekvisitet medför att polisen alltid skall lämna över ansvaret till åklagaren så snart det råder tveksamhet om det finns skäl för fortsatt frihetsberövande.

I första hand bör det ankomma på polismyndigheten att fatta beslut om hävande av gripande. Om det redan i omedelbar anslutning till gripandet framstår som uppenbart att det inte längre finns skäl för fortsatt frihetsberövande, bör dock även den polisman som har beslutat om gripandet kunna häva beslutet.

6.4.3 Våra överväganden

Förslag: Polismyndigheten skall inte vara skyldig att med skyndsamt anmäla sådana gripanden som sker utan föregående anhållningsbeslut till åklagare.

Det skall inte krävas att det är fråga om ett brådskande fall för att polisman skall ha rätt att gripa någon utan föregående anhållningsbeslut.

Prövning av gripande

Polismyndighetens rätt att häva ett gripande gäller som framgått enbart så länge åklagaren inte har underrettats om saken och bara om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. Det avser de fall där gripandet var ogrundat redan från början men också situationer när omständigheter har framkommit under frihetsberövandet som innebär att gripandet därefter bedöms vara ogrundat, dvs. det saknas skäl att gå vidare med frågan om anhållande och häktning.

Det har framförts till oss att det efter ett gripande förekommer att häktningsgrunderna faller bort relativt omgående. Det kan ex-

empelvis bero på att den misstänkte erkänner, att hans identitet blir klarlagd, att husrannsakan har blivit genomförd eller att andra utredningsåtgärder, som förhör med vittnen och målsäganden, exempelvis ger säkra uppgifter om omständigheterna kring brottet.

I de nu angivna fallen ger bestämmelsen i 24 kap. 8 § tredje stycke RB möjlighet för polismyndigheten att i och för sig häva ett gripande. Vad som i dagsläget bedöms leda till en onödig effektivitetsförlust är kravet i bestämmelsens andra stycke på att frihetsberövandet skyndsamt skall anmälas till åklagare, som därmed måste inträda som förundersökningsledare. En sådan underrättelse sker på grund av skyndsamhetskravet enligt uppgift ofta innan häktningsgrunderna genom de vidare utredningsåtgärderna har fallit bort. Därmed uppstår en onödig administrativ omgång, som kan undvikas om det nuvarande skyndsamhetskravet i 24 kap. 8 § andra stycket RB tas bort.

Vi föreslår därför en förändring som innebär att åklagaren senast efter förhöret skall underrättas om gripande, om inte beslutet har hävts av polismyndigheten eller polismannen. Detta bör i praktiken i många fall kunna leda till kortare frihetsberövanden än vad som nu är fallet. Vi förutsätter att polismyndigheten ändå i enlighet med dagens ordning med skyndsamhet anmäler gripanden, om ärendet bedöms vara sådant att häktningsskäl kan förväntas finnas kvar efter de inledande utredningsåtgärderna. Givetvis kommer även i fortsättningen att gälla dels att polismyndigheten enligt uppenbarhetsrekvisitet alltid skall lämna över ansvaret till åklagaren så snart det råder tveksamhet om det finns skäl för fortsatt frihetsberövande, dels att beslut i frågan om anhållande skall fattas under den tid som anges i 23 kap. 9 § RB, dvs. under de tolv timmar då den misstänkte är skyldig att stanna kvar för förhör.

Polismans gripande i brådskande fall

Justitiedepartementet har överlämnat materiel till oss från Rikspolisstyrelsen, som har begärt vissa ändringar av bestämmelserna om gripande i brådskande fall (Ju2005/5443/Å).

Åklagarens beslut om anhållande sker enligt 24 kap. 6 § RB i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan, medan ett gripande utan föregående anhållningsbeslut får ske endast i brådskande fall. Det innebär att det självständiga gripandet kan sägas få användas endast vid fara i dröjsmål. Rikspolisstyrelsen har påpekat att begreppet ”i brådskande fall” speglar den ordning som gällde vid rät-

tegångsbalkens ikraftträdande år 1948 när åklagaren hade det huvudsakliga ansvaret för all förundersökningsledning.

Bestämmelserna om gripande har ändrats vid några tillfällen under årens lopp. Bl.a. har polisen fått en generell befogenhet att hålla anhållningsförhör enligt 24 kap. 8 § första stycket RB utan formellt uppdrag från åklagaren i varje enskilt fall (prop. 1986/87:112 s. 73 f.) och fått möjlighet att häva gripandet enligt 24 kap. 8 § tredje stycket RB utan föregående kontakt med åklagare. Gripandet har kommit att allt mer framstå som ett självständigt institut där vissa utredningsåtgärder vidtas i avvaktan på åklagares prövning, oavsett om det föreligger brådskande fall eller inte. Det är en praktisk ordning som innebär att ärendet är mer förberett när åklagaren underretas. Alternativt kan polisens arbete medföra att ett senare åklagarinträde inte behövs.

Vi instämmer i Rikspolisstyrelsens bedömning att begreppet ”i brådskande fall” bör utgå ur 24 kap. 7 § första stycket RB. Det ligger även i linje med förslaget om att polismyndigheten inte skall vara skyldig att med skyndsamhet anmäla sådana gripanden som sker utan föregående anhållningsbeslut till åklagare.

6.5 Anmälan om behov av offentlig försvarare och målsägandebiträde

Förslag: Polismyndigheten bör hos domstol få anmäla behov av offentlig försvarare och målsägandebiträde. Åklagarmyndigheten tillsammans med Rikspolisstyrelsen bör se över fördelningscirkuläret i detta syfte.

Mot bakgrund av förslaget om att polisen skall få ansvar för förundersökningar av mer kvalificerat slag än vad som hittills har varit fallet, kan det förutses att det i många polisledda förundersökningar kommer att finnas skäl för domstol att förordna om offentlig försvarare och målsägandebiträde. Att hos rätten anmäla ett sådant behov är en uppgift som inte nödvändigtvis fordrar åklagarmedverkan. En polisiär förundersökningsledare bör därför efter erforderlig utbildning kunna ges den befogenheten. Den nuvarande lagstiftningen hindrar inte det (se 23 kap. 5 § RB) men i fördelningscirkuläret har uppgiften förbehållits åklagare (RÅFS 1997:12 och FAP 403-5). Vi förordar att det sker en ändring av cirkuläret i det avseendet.

6.6 Beslut om att avbryta förundersökning när brott inte kan styrkas

6.6.1 Nuvarande bestämmelser

En förundersökning kan upphöra på olika sätt.

Finns det inte längre anledning att fullfölja förundersökningen skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket RB). De vanligaste allmänna grunderna är att misstanke inte har uppstått mot någon gärningsman, att spår efter brottslingen inte har kunnat anträffas, att den misstänkte har avlidit eller avvikit, att den misstänkte har befunnits oskyldig eller att det visar sig att inget brott föreligger (prop. 1981/82:41 s. 33).

Reglerna om förundersökningsbegränsning (23 kap. 4 a § RB) innebär också att förundersökningen läggs ned.

Har en fullständig förundersökning utförts, skall beslut meddelas i frågan om åtal skall väckas (23 kap. 20 § RB).

Förundersökningsledaren, dvs. åklagaren eller polismyndigheten, får besluta att lägga ned utredningen enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB medan endast åklagare får besluta om förundersökningsbegränsning och åtal.

Enligt JO (2000/01 s. 62) skall beslutsmotiveringen brott kan ej styrkas endast användas i de fall där det inte kan styrkas att den som är misstänkt för brottet verkligen har begått detta. Det skall enligt JO vara fråga om situationer där förundersökningsledaren på grundval av en värdering av föreliggande bevisning finner att man inte kan förvänta sig en fällande dom och därför beslutar att förundersökningen skall läggas ned eller att åtal inte skall väckas.

När det gäller rätten för polismyndigheten att använda den beslutsmotiveringen anger JO bl.a. följande.

--- finns det inte något formellt hinder mot att polismyndigheten använder motiveringen "brott kan ej styrkas" när den lägger ned en förundersökning. Frågan om polisens möjlighet att använda den beslutsmotiveringen måste i stället bedömas med utgångspunkt i de grundläggande principerna bakom rättegångsbalkens fördelning av uppgifter i brottmålsförfarandet mellan polismyndigheterna och åklagarna. ---

Av rättegångsbalken framgår att det är åklagaren som för det allmänna talan i domstol och att det endast är åklagaren

som har befogenhet att besluta att åtal skall väckas. Härav följer i sin tur att alla beslut under en brottsutredning som i sak utgör ett ställningstagande i åtalsfrågan måste fattas av åklagaren.

Ett ställningstagande i åtalsfrågan föreligger uppenbarligen alltid, när ett beslut att avsluta en förundersökning fattas efter s.k. slutdelgivning enligt 23 kap. 18 § RB och beslutet därför enligt RÅC I:107 skall avfattas som ett beslut att inte väcka åtal. Det bör emellertid framhållas att den gränsdragning som där görs mellan beslut att inte väcka åtal, å den ena sidan, och beslut att lägga ned en förundersökning, å den andra, avser frågan hur åklagarna skall utforma ett beslut att avsluta en förundersökning. Vad som sägs i RÅC I:107 kan däremot inte tillmätas någon avgörande betydelse vid bedömningen av om ett beslut att avsluta en förundersökning i sakligt hänseende skall betraktas som ett ställningstagande i åtalsfrågan eller ej.

Den väsentliga skiljelinjen mellan olika stadier i förundersökningsförfarandet går i stället vid den tidpunkt då någon skäligen misstänks för brottet.

--- det får anses följa av rättegångsbalkens fördelning av uppgifter mellan polis och åklagare att, sedan någon delgetts misstanke om brott, frågan om nedläggning av förundersökningen på grundval av en bevisvärdering skall överlämnas till åklagaren för beslut.

Under år 2004 avslutades knappt 24.000 brottsutredningar av åklagare genom beslut att inte väcka åtal på grund av att brott inte kunde styrkas. Antalet beslut meddelade av åklagare om att lägga ned förundersökning uppgick samma år till knappt 119.000. Den vanligaste orsaken till att förundersökningen läggs ned är just att utredningen visar att brott inte kan styrkas.

6.6.2 Våra överväganden

Förslag: Motiveringen att brott inte kan styrkas skall reserveras för situationer när det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet.

Efter att någon har delgetts misstanke om brott, skall polismyndigheten, till skillnad från i dag, få lägga ned en förundersökning med motiveringen att brott inte kan styrkas.

Beslutsmotiveringen brott kan ej styrkas har använts i olika betydelser, nämligen att det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet och att det inte kan styrkas att något brott föreligger.

JO framhåller i det förut redovisade beslutet att rättstillämpningen i största möjliga utsträckning måste vara enhetlig och förutsebar och att det fordrar att en beslutsmotivering av det aktuella slaget är entydig.

Enligt JO bör motiveringen användas endast när det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet och bör därför reserveras för situationer där förundersökningsledaren på grundval av en bevisvärdering finner att man inte kan förvänta sig en fällande dom och därför lägger ned förundersökningen eller beslutar att åtal inte skall väckas.

Om det inte kan klarläggas att något brott har begåtts och då det inte finns någon misstänkt person, bör utredningen enligt JO i stället avslutas t.ex. med att det inte kan antas att något brott som hör under allmänt åtal har förövats respektive att spaningsresultat saknas.

Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen har i fördelningscirkuläret (RÅFS 1997:12 och FAP 403-5) kommenterat polismyndighetens rätt att använda beslutsmotiveringen brott kan ej styrkas och anger att det måste ske en noggrann bedömning av bevisläget i varje enskilt fall och att beslutet innebär en prognos av huruvida det kan förväntas en fällande dom eller inte.

Vi instämmer givetvis i att rättstillämpningen i största möjliga mån skall vara enhetlig och förutsebar. Beslutsmotiveringen brott kan ej styrkas bör göras entydig. Den innebörd som JO har lagt i beslutsmotiveringen är enligt vår mening den mest relevanta. Den har också förespråkats i den på området centrala juridiska litteraturen (se Fitger, Rättegångsbalken 2 s. 23:28). Tolkningen stämmer för övrigt också väl överens med vad som anges i fördelningscirkuläret. Den aktuella beslutsmotiveringen bör därför enligt vår me-

ning användas endast i de fall där det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet.

Vid tiden för rättegångsbalkens ikraftträdande fanns det inte någon klar gräns mellan de olika formerna för en förundersöknings upphörande. I Justitiedepartementets PM med utkast till förundersökningskungörelse m.m. anges att det ibland kan vara svårt att avgöra om en förundersökning skall läggas ned eller om beslut skall fattas i åtalsfrågan. Trafikmålskommittén lämnade förslag som innebär att nedlägningsbeslut skulle meddelas av åklagaren om någon skäligen kunde misstänkas för brottet. Vid brott för vilka inte stadgas svårare straff än fängelse i sex månader föreslogs en undantagsregel enligt vilken även polismyndigheten hade nedlägningsrätt. JO har angivit (JO 1982/83 s. 104) att polismyndigheten normalt inte bör använda beslutsmotiveringen brott kan ej styrkas vid nedläggning av en förundersökning och att utredningen skall redovisas till åklagare för beslut i åtalsfrågan om det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. 1981 års polisberedning angav i sitt slutbetänkande (SOU 1985:62 s. 215) att det då i såväl doktrin som praxis hade ansetts att nedläggande av en förundersökning ankommer på åklagare om någon har hörts som skäligen misstänkt för brottet.

I fördelningscirkuläret anger Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsens bl.a. följande.

Beslut om nedläggning kan, utom i fall som avses i 23 kap. 4 a § RB, fattas av undersökningsledaren och faller således inom polismyndighetens formella kompetensområde i de fall där myndigheten är förundersökningsledare ---.

Några formella hinder mot att polismyndigheten lägger ned förundersökningar med motiveringen att brott inte kan styrkas finns alltså inte. Det måste emellertid ske en noggrann bedömning av bevisläget i varje enskilt fall. Beslutet innebär att det görs en prognos av huruvida det kan förväntas en fällande dom eller inte. Den som skall göra en sådan bedömning måste ha nödvändig kompetens för detta. I osäkra eller på annat sätt komplicerade fall bör därför förundersökningsledningen överlämnas till åklagaren för avgörande om ärendets fortsatta handläggning. Den närmare avgränsningen i denna fråga bör bestämmas inom ramen för de lokala överenskommelserna angående fördelningen av förundersökningsledningen.

Vi instämmer i JO:s bedömning (JO 2000/01 s. 68), som också har fått stöd i doktrinen. Rättsläget i frågan är alltså följande.

Efter det att någon har delgetts misstanke om brottet (23 kap. 18 § RB) utgör ett beslut om att förundersökningen skall upphöra ett ställningstagande i åtalsfrågan, om beslutet grundar sig på en bevisvärdering. Beslutet kan då fattas endast av åklagare. Detta gäller oavsett hur beslutet formuleras. Polismyndigheten har i dag inte rätt att fatta ett sådant beslut och får därför i dag inte lägga ned en förundersökning med motiveringen att brott inte kan styrkas. I andra fall fattas ett beslut om att lägga ned en förundersökning enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB av den som leder utredningen (polismyndigheten eller åklagaren).

Fråga uppkommer då om polismyndigheten bör ges rätt att efter misstankedelgivning lägga ned en förundersökning med motiveringen att brott inte kan styrkas.

Polismyndigheten har redan i dag ansvar för många brottsutredningar. Om våra förslag genomförs tillkommer ytterligare ett stort antal. De polisiära förundersökningsledarna saknar visserligen direkt erfarenhet av hur domstolar värderar bevisning men har tämligen stor erfarenhet av bevisvärderingar i andra fall, bl.a. vid beslut om vissa tvångsmedel och misstankedelgivning. I vissa situationer har alltså lagstiftaren tillåtit att bevisvärderingar görs av polisiära förundersökningsledare.

En utgångspunkt för våra förslag är att åklagarna skall avlastas uppgifter som är av sådan art att de inte nödvändigtvis kräver åklagarinsats. Att efter misstankedelgivning besluta att en förundersökning skall läggas ned på den nu aktuella grunden kan enligt vår mening knappast sägas vara en uppgift som alltid kräver åklagar-kompetens. Enligt vår bedömning har de polisiära förundersökningsledarna generellt sett redan i dag tillräcklig kompetens och erfarenhet för att kunna fatta sådana beslut. Polismyndigheten bör därför ges den rätten, vilket också innebär att polisen kan fatta besluten efter slutdelgivning, om det undantagsvis skulle finnas skäl för det. Förslaget kommer enligt vår bedömning att leda till en förbättrad effektivitet genom att åklagaren inte tas i anspråk annat än när det behövs. Det kan ske utan att rättssäkerheten blir försämrad och utan att det sker en allt för stor sammanblandning av den grundläggande rollfördelning som gäller mellan polisen och åklagarna under brottmålsprocessen (jfr även vårt förslag om påföljds-föreläggande i avsnitt 6.3).

Den som är missnöjd med ett beslut som en polisiär förundersökningsledare har fattat kan begära överprövning av beslutet hos

åklagare (RÅFS 1997:12). Det kommer fortsättningsvis att gälla även i de fall en förundersökning har lagts ned av polismyndigheten på den grunden att brott inte kan styrkas.

6.7 Beslut om personutredning i förundersökningar mot personer under 18 år

Förslag: Polismyndigheten skall under förundersökningen få inhämta yttranden från socialnämnden.

Enligt 10 § LUL gäller att åklagaren, innan talan har väckts vid domstol i fråga om den som inte har fyllt 18 år, får inhämta yttrande från den lokala kriminalvårdsmyndigheten enligt 1 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m. Vidare skall åklagare enligt 11 § första stycket LUL i vissa fall inhämta yttrande från socialnämnden innan beslut i åtalsfrågan fattas. Det förutsätter att den unge har erkänt gärningen eller att det annars finns skäligen misstanke att han har begått brottet. Yttrande behöver inte inhämtas om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövligt. När åtalsunderlåtelse meddelas kan yttrandet i undantagsfall meddelas muntligen (12 § LUL).

Den roll som åklagaren har när det gäller att besluta om personutredningar har motiverats av att det är särskilt angeläget att såväl brottsutredningen som personutredningen kan genomföras snabbt. Det bästa sättet att åstadkomma detta har bedömts vara att dessa kan bedrivas parallellt. Därigenom anses det vara möjligt för åklagaren att i större utsträckning kunna fatta beslut i åtalsfrågan omedelbart vid förundersökningens avslutande (prop. 1994/95:12 s. 70).

Enligt vårt förslag i avsnitt 4.4 skall den särreglering som finns i 3 § LUL vad gäller förundersökningsledarskapet i ungdomsutredningar upphävas. I stället skall den allmänna bestämmelsen i 23 kap. 3 § första stycket RB bli tillämplig. Frågan blir då om polismyndigheten bör få besluta om personutredning.

När det gäller yttrande från den lokala kriminalvårdsmyndigheten har vi i ett tidigare betänkande konstaterat att en polisiär förundersökningsledare inte bör ges behörighet att besluta om sådana när det gäller vuxna lagöverträdare. Vi såg en ökad risk för att personutredningar skulle infordras i onödan. Regeringen har senare

gett uttryck för samma uppfattning (SOU 2001:59 s. 72 ff. och prop. 2001/02:147 s. 23).

Yttranden från den lokala kriminalvårdsmyndigheten inhämtas i mycket liten utsträckning i ungdomsmålen (jfr SOU 1999:108). Redan av den anledningen framstår det inte som särskilt angeläget att utrusta en polisiär förundersökningsledare med befogenheten att besluta om sådan utredning.

När det gäller yttrande från socialnämnden har åklagare uppgett att det ibland är svåra bedömningar av bevisläget som måste göras inför beslutet om yttrande. Bedömningarna skall dessutom göras i ett tidigt skede av utredningen. Många brottsutredningar som inleds mot unga lagöverträdare skrivs av. I efterhand kan det därför visa sig att yttranden från socialnämnden har begärts in utan att egentligen ha behövts i brottmålsprocessen.

Lagstiftaren har i praktiken prioriterat snabbheten i förfarandet framför risken för onödigt införskaffade personutredningar. Det förhållandet att viss utredning någon gång genomförs i onödan får därför enligt vår uppfattning stå tillbaka för syftet att åstadkomma en snabb handläggning. Något hinder mot att en polisiär förundersökningsledare ges motsvarande rätt som åklagaren att inhämta yttranden från socialnämnden kan därför inte anses föreligga. Förslaget innebär inte någon sammanblandning av den grundläggande rollfördelningen mellan polis och åklagare. Uppgiften att se till att det finns erforderlig personutredning i ungdomsmålen, och för övrigt även i mål med vuxna lagöverträdare, ligger ytterst hos domstolen.

6.8 Beslut om fotografering m.m. innan förundersökning hunnit inledas

Förslag: Innan förundersökning hunnit inledas, skall polisman få fatta beslut om att ta fotografi eller att göra videoupptagning av personer i vissa fall.

Enligt 28 kap. 14 § RB får den som är anhållen eller häktad underkastas fotografering, tagande av fingeravtryck och annan dylik åtgärd. Även andra brottsmisstänkta personer och exempelvis målsägande och vittnen kan under en förundersökning bli föremål för sådana åtgärder, om det behövs för att utreda brott som kan ge fängelse. Närmare bestämmelser finns i förordningen (1992:824) om fingeravtryck m.m. (fingeravtrycksförordningen), som bl.a.

föreskriver att beslut om att ta fotografi eller göra videoupptagning fattas av undersökningsledaren, om åtgärden behövs för brottsutredningen, och i annat fall av polismyndigheten (6 §).

De aktuella bestämmelserna reglerar rätten att för brottsutredningsändamål fotografera personer öppet under en förundersökning. Med undantag för vissa bestämmelser i utlänningslagen (1989:529) saknas motsvarande regler för situationer utanför en förundersökning. JK (dnr 1002-00-21) och JO (dnr 245-2003, 271-2003) har dock uttalat att det krävs uttryckligt lagstöd för att fotografera någon med tvång eller annars mot dennes vilja exempelvis för identifieringsändamål.

Användningen av stillbilds- eller videokameror i omedelbar anslutning till att polisen kommer till en brottsplats är oftast ett mycket viktigt hjälpmedel i det fortsatta utredningsarbetet. Det kan exempelvis röra sig om relationsvåld där videokamera behöver användas vid första kontakten med målsäganden då anmälan tas upp eller videofotografering av alla som lämnar ett nöjesställe där ett våldsbrott har ägt rum.

Bestämmelserna i 28 kap. 14 § RB och fingeravtrycksförordningen medger inte att fotografering och videoupptagning genomförs utanför en förundersökning och inte heller att polisman fattar beslutet vid exempelvis fara i dröjsmål. Från polishåll har det framförts att det inte alltid är möjligt att inhämta ett beslut från behörig förundersökningsledare utan att ändamålet med åtgärden går förlorat. Vi har ingen annan uppfattning och anser därför att åtgärderna bör få vidtas även innan förundersökning hunnit inledas, alltså under en s.k. primärutredning enligt 23 kap. 3 § tredje stycket RB. Vi föreslår därför en komplettering av 6 § fingeravtrycksförordningen på samma sätt som redan i dag gäller för exempelvis polismans beslut att ta med någon till förhör enligt 23 kap. 8 § RB innan förundersökning hunnit inledas.

6.9 Kompetensfrågor

Bedömning: Ett behörighetskrav bör införas för polisiära förundersökningsledare.

En förutsättning för att förordnas som polisiär förundersökningsledare bör vara att personen i fråga har tidigare erfarenhet av brottsutredning och har genomgått särskild utbildning.

Enligt våra tilläggsdirektiv skall vi överväga om det behövs ytterligare åtgärder för att polisen skall kunna fullgöra förundersökningsledning på ett effektivt sätt och med hög kvalitet. En viktig fråga i det sammanhanget är om polisen behöver tillföras ytterligare juridisk kompetens. Enligt Rikspolisstyrelsen är kompetensutvecklingen i särklass vanligaste åtgärden för att höja kvaliteten i brottsutredningsverksamheten (Polisens årsredovisning 2004 s. 41).

För såväl effektiviteten och kvaliteten som rättssäkerheten i förundersökningsarbetet är det självklart viktigt att den brottsutredande personalen på alla nivåer får behövlig utbildning och har hög kompetens för uppgiften. Kompetensfrågorna blir om möjligt än viktigare om våra förslag i detta betänkande genomförs. I vårt tidigare betänkande SOU 2003:114 föreslog vi åtgärder när det gäller kompetensförsörjningen till polisens brottsutredande verksamhet, dels utbildning av redan anställda, dels tillförsel av kompetens utifrån genom s.k. kriminalutredare.

Kompetensproblem inom polisen är en av anledningarna till att man inom den brottsutredande verksamheten inte på egen hand i tillräcklig utsträckning har lyckats vidareutveckla polisens och åklagarnas roller.

Genom vårt tidigare förslag (SOU 2003:114) skapas förutsättningar för en ökad kompetens inom polisens brottsutredande verksamhet. Om polismyndigheten i framtiden, i enlighet med våra förslag, kommer att få förundersökningsledaransvar för fler och mer kvalificerade förundersökningar och beslut än hittills, behöver det säkerställas att de polisiära förundersökningsledarnas kompetens räcker för uppgifterna. Det måste framhållas att vissa uppgifter kan kräva högre kompetens än andra, t.ex. när det gäller att besluta om påföljdsföreläggande.

Att vara förundersökningsledare är en av polisens mest kvalificerade uppgifter och ställer krav på bl.a. rättslig kompetens, utredningskompetens, organisationsförmåga, ledningsförmåga, gott omdöme och god erfarenhet. Arbete som kriminalpolis, kriminalutredare eller åklagare är givetvis en lämplig bakgrund för polisiära förundersökningsledare liksom exempelvis arbete som brottmålsadvokat eller annat arbete med straff- och processrättslig inriktning.

Inom polisen får det enligt dagens regelsystem inte överlämnas åt någon annan än polisman att leda en förundersökning (se 4 § polislagen samt 1 kap. 4 § och 3 kap. 6 a § polisförordningen). Vi har tidigare lagt fram ett förslag som möjliggör att även andra än polismän kan förordnas som förundersökningsledare (SOU 2003:114).

Det har framförts att rollen som polisiär förundersökningsledare ibland har lagts på personer som inte har rätt kompetens, t.ex. så att de saknar egen erfarenhet av att utreda brott. Som exempel har länsvakthavande befäl nämnts. Detta finns beskrivet i Rikspolisstyrelsens promemoria från år 2000 benämnd Förundersökningsledning. Det påstås alltjämt gälla.

Det är mycket viktigt att de polismän som arbetar som förundersökningsledare har eller skaffar sig praktisk erfarenhet av brottsutredande arbete innan de tillträder denna funktion. Innan någon med polismans bakgrund kan komma i fråga som förundersökningsledare bör vederbörande ha tjänstgjort en viss tid vid en utredningsenhet. Här skall framhållas att för att få tillträde till Polihögskolans särskilda utbildning för polisiära förundersökningsledare fordras att polismannen har egen erfarenhet som brottsutredare. Det får ankomma på Rikspolisstyrelsen att se till att tidigare utredningserfarenhet införs som krav för att få funktion som polisiär förundersökningsledare.

Det räcker dock inte med praktisk erfarenhet av brottsutredning för att en polisman skall kunna ta den ansvarsfyllda rollen som polisiär förundersökningsledare. Det behövs därutöver en kompletterande utbildning. När det gäller utbildning av redan anställda föreslog vi i SOU 2003:114 att det skall införas en ny och för hela landet enhetlig kriminalpolisutbildning. Målgruppen för utbildningen skall enligt förslaget vara polismän som arbetar som utredare av den mellangrova och grova brottsligheten. Vårt förslag var inte inriktat mot polisens förundersökningsledning.

Vad beträffar utbildningsnivån hos de polisiära förundersökningsledarna har det väckts förslag om att de skall ha samma juridiska kompetens som åklagarna har när det gäller brottsutredningsförfarandet. Vidare har det föreslagits att utbildningen för de polisiära förundersökningsledarna skall vara enhetlig över hela landet och innefatta krav på examination. Dessutom har det förordats att godkänd genomgången särskild utbildning skall utgöra ett formellt krav för att upprätthålla funktionen som polisiär förundersökningsledare (se bl.a. Polisens nationella utredningskoncept – slutrapport 2004).

Att en polisiär förundersökningsledare skall ha samma juridiska utbildning och kompetens som en åklagare har inom utredningsverksamheten är en varken rimlig, nåbar eller önskvärd målsättning. Åklagarna – jurister med tingsmeritering och med tiden en omfattande processerfarenhet – kommer också i framtiden att ha avsevärt högre juridisk kompetens än vad de polisiära förundersökningsle-

darna generellt sett har. Det skall då också framhållas att de förundersökningar som polisen i dag och även i framtiden förutsätts leda generellt sett inte fordrar åklagarnas speciella kompetens och erfarenhet.

Det finns i dag inom polisen särskilda förundersökningsledarutbildningar som bedrivs både centralt och lokalt.

Den centrala utbildningen i kvalificerad förundersökningsledning bedrivs vid Polishögskolan och motsvarar ca 20 högskolepoäng samt praktik och auskultation hos åklagare och domstol. Utbildningen har ännu inte fått tillräckligt genomslag inom polisen. Lokal utbildning finns framför allt vid Polismyndigheten i Stockholms län och vid fyra samarbetande polismyndigheter i södra Sverige. Kursledningarna vid Polishögskolan och de nämnda myndigheterna samarbetar med målsättningen att ha gemensamma kursplaner och examinationskrav.

När det gäller utbildningsinsatser riktade mot de polisiära förundersökningsledarna pågår således arbete inom polisen. Det har också uppmärksammats av regeringen, som har gjort den bedömningen att det därigenom har skapats bättre förutsättningar för en kvalificerad förundersökningsledning (prop. 2004/05:1, utgiftsområde 4 s. 39).

En kvalificerad utbildning inom området förundersökningsledning måste finnas för att åstadkomma en effektiv och rättssäker utredning. En utbildning inom det aktuella området bör därför ges hög prioritet. Utbildningens inriktning, omfattning och huvudsakliga innehåll måste fastställas centralt för att garantera att kvaliteten blir enhetlig över hela landet. Inget hindrar dock att den ordnas lokalt i enlighet med en centralt fastställd utbildningsplan om examination sker under överinseende av Polishögskolan. Genomgången särskild utbildning bör utgöra ett behörighetskrav för polismän för att komma i fråga som polisiär förundersökningsledare. I övrigt får utbildningsinsatserna anpassas utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Det behövs en fastare styrning för att garantera att vidareutbildning av aktuellt slag verkligen kommer till stånd på ett varaktigt sätt. Att Rikspolisstyrelsen måste agera genom att utöva en fastare styrning när det gäller all vidareutbildning för poliser, och inte enbart för den nu aktuella polispersonalen, har också betonats av tidigare utredningar (se Strukturella brister inom polisen, Ds 2004:34 s. 8 f.).

Sammantaget gör vi den bedömningen att även om Rikspolisstyrelsen är medveten om utbildningsbehovet inom förundersök-

ningsledning återstår en hel del arbete, främst från centralt håll. Det får ankomma på Rikspolisstyrelsen att ta ett fastare grepp om frågan. Vi vill också framhålla vikten av att de personer som har genomgått utbildning i förundersökningsledning dels får möjlighet att delta i återkommande utbildning inom området, dels har tillgång till bra juridiskt material och fortlöpande får uppdateringar av den juridiska utvecklingen inom aktuella områden.

6.10 Arbetet som polisiär förundersökningsledare

Bedömning: Det är av grundläggande betydelse för effektiviteten, kvaliteten och rättssäkerheten i utredningsverksamheten att de polisiära förundersökningsledarna är aktiva i de ärenden de är satta att leda.

Ett aktivt ledarskap skulle främjas av om de polisiära förundersökningsledarna frånkopplas den administrativa arbetsledarrollen (personalansvaret) men har kvar en dispositionsrätt över utredningsresurserna.

Arbets sättet med team under ledning av en polisiär förundersökningsledare skulle i många fall kunna skapa mycket goda förutsättningar för ett effektivt utredningsarbete.

Det bör i så stor utsträckning som möjligt finnas polisiära förundersökningsledare i tjänst även utanför ordinarie kontorstid.

Vi har tidigare betonat vikten av att åklagaren utövar en aktiv förundersökningsledning. Det är av grundläggande betydelse för effektiviteten, kvaliteten och rättssäkerhet i utredningsverksamheten att även de polisiära förundersökningsledarna är aktiva i de ärenden de är satta att leda.

Under senare år har man inom polisen arbetat aktivt för att begränsa antalet polisiära förundersökningsledare med syftet att stärka kompetensen (se SOU 2003:114 s. 363). Rollen som förundersökningsledare håller på att renodlas och kommer sannolikt i framtiden för många att innebära en specialistfunktion. Enligt vad vi har inhämtat är tanken med detta arbete att förundersökningsledarna skall närma sig den roll som åklagarna har. Det innebär bl.a. att de skall frånkopplas den administrativa arbetsledarrollen (personalansvaret) och därmed kunna prioritera utredningsarbetet. Det är enligt vår mening en mycket bra utveckling under förutsättning att förundersökningsledaren har kvar en dispositionsrätt över utred-

ningsresurserna. Den utvecklingen bör ge större möjligheter att bedriva ett aktivt förundersökningsledarskap.

Det är en fråga för Rikspolisstyrelsen att närmare reglera hur de arbetsledande uppgifterna inom polisen skall vara fördelade.

Vi vill också påpeka att arbetssättet med team under ledning av en polisiär förundersökningsledare i många fall skulle kunna skapa mycket goda förutsättningar för ett aktivt förundersökningsledarskap (jfr avsnitt 5.5).

Många polismyndigheter har infört system med att utanför kontorstid ha förundersökningsledare i beredskap för att hantera ärenden av brådskande karaktär på motsvarande sätt som en åklagare gör under jourtjänstgöring. Det arbetet stärker polisens förundersökningsledning och gör utredningsverksamheten mer effektiv, bl.a. genom att det alltid kommer att finnas någon som snabbt kan fatta behövliga beslut och genom att det inte behöver ske så många överlämnanden mellan olika personer inom polismyndigheten. Förundersökningsledaren kan många gånger fortsätta i den rollen i de ärenden som har börjat som jourärenden. Att minska antalet överlämnanden är en faktor som har lyfts fram under senare år och som är av betydelse för att minska genomströmningstiderna och öka kvaliteten i utredningsarbetet. Från polishåll har det också betonats som viktigt att det inom polisen finns en arbetsledare i tjänst för de polismän som utför utredningsuppdrag åt åklagare under icke kontorstid.

Det har gjorts gällande att förutsättningarna för att åstadkomma en dygnstäckning med polisiära förundersökningsledare varierar beroende på polismyndigheternas storlek. De mindre och medelstora myndigheterna kan ha svårare att avsätta de resurser som krävs. För att möjliggöra dygnstäckning har det inom polisen föreslagits att det skall ske en samverkan inom polisorganisationen (se Polisens nationella utredningskoncept – slutrapport 2004).

Att ha polisiära förundersökningsledare i tjänst under annan tid än kontorstid behöver enligt vår uppfattning inte innebära att samtliga myndigheter alltid skall ha den bemanningen dygnet runt. Det får anpassas efter lokala förhållanden. Vid vissa myndigheter kanske det räcker med att förundersökningsledaren finns att tillgå några timmar under kvällstid och under helger, medan det vid de största myndigheterna sannolikt blir fråga om en dygnstäckning.

7 Konsekvenser och genomförande

Bedömning och förslag: Förslagen kan genomföras inom ramen för de resurser som rättsväsendet redan disponerar.

Författningsförslagen skall träda i kraft den 1 januari 2007.

En övergångsbestämmelse skall finnas i vissa fall om att bestämmelserna om påföljdsföreläggande skall gälla även för strafföreläggande enligt äldre föreskrifter.

Om förslagen i ett betänkande påverkar kostnaderna eller intäkterna för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda, skall enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474) sådana konsekvenser redovisas i betänkandet.

Kostnaderna för att genomföra de förslag vi presenterar kan hållas relativt låga. Det rör sig i första hand om informations- eller utbildningsinsatser. Vi bedömer att det inte föreligger något behov av resursförstärkningar för detta.

Inte heller i övrigt föranleder våra förslag något behov av resursförstärkningar. De kan genomföras inom ramen för de resurser som nu står till rättsväsendets förfogande. Det är med hänsyn till att det rör sig om förslag som berör breda områden och att det endast dras upp ramar för myndigheternas agerande svårt att på förhand veta i vilken utsträckning som myndigheterna kommer att ta möjligheterna i anspråk. Det går därför inte i dag att helt förutse vilka resursbehov som kommer att uppstå på sikt.

Våra förslag kommer att öka effektiviteten i rättsväsendets arbete och leda till att fler brott kan klaras upp. De vinster som rättsväsendet kan göra genom förslagen kommer att uppstå på detta sätt. Några kostnadsbesparingar i egentlig mening kommer inte att uppstå. En ökad effektivitet hos polisen kan leda till kostnadsökningar inom åklagarväsendet. Sådana kostnadsökningar motverkas dock av de förslag som vi i övrigt lägger fram bl.a. om att polismyndigheten skall vara förundersökningsledare i ett större antal ärenden och få

möjlighet att besluta om påföljdsföreläggande. Genom dessa förslag minskar omfattningen av det arbete som skall fullgöras av åklagare. Också för domstolarna kan en ökad effektivitet i brottsutredningarna få till följd att antalet mål ökar. Det kan därför krävas åtgärder för att motverka en ökad arbetsbörda där. Det avser vi att återkomma till i vårt nästa betänkande, där vi kommer att behandla frågan om vad en misstänkts villighet att medverka till att brottet kan utredas på ett enklare sätt kan få för konsekvenser för den misstänkte och för processen i domstolen.

Förslagen kan lämpligen träda i kraft den 1 januari 2007. Det behövs en övergångsbestämmelse i de flesta av aktuella författningar om att bestämmelserna om påföljdsföreläggande skall gälla även för strafföreläggande enligt äldre föreskrifter.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

23 kap. 3 §

Beslut att inleda en förundersökning skall fattas av polismyndighet eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndighet och är saken av omfattande eller svår beskaffenhet, skall ledningen av förundersökningen avseende brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren skall också i annat fall överta ledningen när det är påkallat.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han vid undersökningens verkställande anlita biträde av polismyndigheten. Han får också uppdra åt polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet. Polismyndigheten skall efter samråd med Åklagarmyndigheten avdela resurser för den verksamhet som åklagaren leder.

Innan förundersökning hunnit inledas, får polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen.

I bestämmelsens första stycke regleras fördelningen av förundersökningsledarskapet mellan polismyndigheten och åklagaren. Våra förslag i avsnitt 4 om inriktningen på reformen innebär att åklagarna skall intensifiera sitt arbete vid utredning av den grövre brottsligheten och att polisen på egen hand i större utsträckning skall sköta andra utredningar, främst rörande mängdbrottslighet. Det innebär att åklagarna skall leda i princip endast sådana brottsutredningar där saken är av omfattande eller svår beskaffenhet eller annars när det är påkallat. Tidigare angavs i paragrafen att åklagaren skulle vara förundersökningsledare när saken inte var av enkel beskaffenhet

eller annars när det var påkallat av särskilda skäl. Vi föreslår inte några mer detaljerade regler för fördelningen. I stället får den saken liksom i dag avgöras av Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen.

Paragrafens *andra stycke* föreskriver att åklagaren som förundersökningsledare får anlita biträde av polismyndigheten och uppdra åt polisman att vidta viss åtgärd som hör till utredningen. I avsnitt 4.5 har vi uttryckt att det finns avgörande nackdelar med den organisationsstruktur som finns i dag och som innebär att polisen efter egen bedömning ställer resurser till förfogande för den brottsutredning som åklagaren leder. För att tydligare än i dag markera polismyndighetens ansvar har sista meningen i andra stycket lagts till. Enligt den ändringen skall polismyndigheten efter samråd med Åklagarmyndigheten avdela resurser för den verksamhet som åklagaren leder.

23 kap. 3 a §

Förundersökning bedrivs vid polismyndighet även om åklagare är undersökningsledare. Om det finns särskilda skäl för det får åklagare besluta att förundersökningen i stället skall bedrivas vid åklagarmyndighet.

Bedrivs förundersökning vid polismyndighet, fattas beslut av åklagare under förundersökningen inom ramen för ärendet hos polismyndigheten.

Paragrafen är ny. Frågan om åklagarbeslut inom ramen för ärendet hos polismyndigheten behandlas i avsnitt 5.9.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att förundersökning bedrivs vid polismyndighet även om åklagare är förundersökningsledare och att åklagarens beslut under förundersökningen fattas inom ramen för ärendet hos polismyndigheten. Det betyder att något ärende rörande samma sak inte skall registreras vid åklagarmyndigheten. Det gäller både när åklagaren permanent har förundersökningsledaransvaret och när det "enbart" är fråga om att åklagaren skall fatta något beslut under förundersökningen för att därefter lämna tillbaka förundersökningsledningen till polismyndigheten.

Åklagarens beslut skall dokumenteras på samma sätt som i dag och tillföras ärendet vid polismyndigheten. Liksom hittills skall dock anhållningsliggare (se 13 § FUK) föras vid åklagarmyndigheten.

Paragrafen innebär inte att överprövning av åklagarens beslut skall ske vid polismyndigheten. Liksom i dag skall överprövning ske av överordnad åklagare.

I vissa fall kan det finnas skäl att bedriva förundersökningen vid åklagarmyndighet. Det kan gälla t.ex. fall med ekonomisk brottslighet. När åklagaren anser att det finns särskilda skäl för det får han besluta att förundersökningen i stället skall bedrivas vid åklagarmyndighet. Det kan ske även i en förundersökning som inledningsvis bedrivits vid polismyndighet. Inget hindrar att Åklagarmyndigheten ger ut anvisningar rörande i vilka ärenden som förundersökning bör bedrivas hos åklagarmyndighet.

23 kap. 20 §

Da förundersökningen avslutas, skall beslut meddelas om åtal skall väckas.

Ett beslut enligt första stycket meddelas av åklagaren. Polismyndighet får dock efter det att underrättelse om misstanke har skett enligt 18 § första stycket besluta att förundersökningen skall avslutas på den grunden att det inte kan styrkas att den misstänkte har begått brottet.

Enligt vad vi har kommit fram till skall åklagarna intensifiera sitt arbete vid utredning av den grövre brottsligheten och polisen på egen hand i större utsträckning sköta andra utredningar, främst rörande mängdbrottslighet. Paragrafens andra stycke är nytt och är föranlett av förslaget i avsnitt 6.6 om att polismyndigheten, till skillnad från i dag, skall få lägga ned en förundersökning med motiveringen att brott inte kan styrkas efter att någon har delgetts misstanke om brott. De besluten är inte sådana att de generellt kräver åklagarkompetens.

24 kap. 7 §

Om det finns skäl att anhålla någon, får personen gripas av polisman i avvaktan på att åklagaren prövar anhållningsfrågan. Polisman får också gripa den som är anhållen eller häktad i sin frånvaro.

Om den som har begått brott, på vilket fängelse kan följa, påträffas på bar gärning eller flyende fot, får han gripas av envar. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

Den aktuella paragrafens första stycke första mening reglerar det självständiga gripandet. Som framgår i avsnitt 6.4 skall det inte längre krävas brådskande fall för att polisman skall kunna gripa någon utan ett föregående anhållningsbeslut. Meningen har ändrats i enlighet med detta. Detta kommer att gälla även för andra yrkeskategorier (se bl.a. 21 § lagen [2000:1225] om straff för smuggling angående tjänsteman vid Tullverket eller Kustbevakningen). Det finns inte skäl att på motsvarande sätt ändra förutsättningarna för beslut om andra tvångsmedel. I styckets andra mening har det förtydligats att polismannen får genomföra ett osjälvständigt gripande efter ett beslut om anhållande eller häktning i någons frånvaro.

24 kap. 8 §

Om någon har gripits och åtal inte är väckt, skall den gripne så snart som möjligt förhöras av polisman eller åklagare. Senast efter förhöret skall åklagare underrättas om frihetsberövandet, om inte detta hävts med stöd av andra stycket.

Har åklagaren inte underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av en polisman som har fattat beslutet.

Sedan förhör enligt första stycket hållits och åklagaren underrättats om frihetsberövandet, skall åklagaren omedelbart besluta i frågan om fortsatt frihetsberövande.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl att anhålla honom, får åklagaren efterlysa honom.

I avsnitt 6.4 kom vi fram till att polismyndigheten inte skall vara skyldig att med skyndsamhet anmäla sådana gripanden som sker utan föregående anhållningsbeslut till åklagare. Motivet är att häktningsgrunderna många gånger bortfaller efter förhöret och att polismyndigheten i sådana fall bör kunna få besluta om att gripandet skall hävas utan att åklagare kopplas in i ett tidigt skede för att ta över förundersökningsledarskapet.

Förslaget i paragrafens första stycke innebär att åklagaren, senast efter det eller de förhör som skall hållas, skall underrättas om gripande i de fall åtal inte är väckt, om beslutet inte hävts av polismyndigheten eller polisman. Förutsättningarna för sådant hävande finns numera i andra stycket. I tredje stycket föreskrivs att när förhör har hållits och åklagaren har underrättats skall han omedelbart

besluta i frågan om fortsatt frihetsberövande. Med det avses beslut i frågorna om personen skall anhållas eller om ett tidigare beslut om anhållande respektive häktning (utom där åtal är väckt, jfr 24 kap. 20 § andra stycket RB) skall hävas.

Paragrafen innehåller dessutom ändringar som är föranledda av förslaget i avsnitt 6.4 om att det inte skall krävas brådskande fall för att polisman skall få genomföra ett självständigt gripande (24 kap. 7 § första stycket RB).

24 kap. 9 §

Då någon grips eller anhålls, skall den frihetsberövade få besked om det brott som misstanken avser, om inte åtal är väckt, samt grunden för frihetsberövandet. En anhållens närmaste anhöriga och andra personer som står den anhållne särskilt nära skall underrättas om anhållandet så snart det kan ske utan men för utredningen. En sådan underrättelse får dock inte utan synnerliga skäl lämnas mot den anhållnes önskan.

Paragrafen innehåller ändringar som är föranledda av förslaget i avsnitt 6.4 om att det inte skall krävas brådskande fall för att polisman skall få genomföra ett självständigt gripande (24 kap. 7 § första stycket RB).

36 kap. 1 §

Var och en, som inte är part i målet, får höras som vittne. I brottmål får dock målsäganden inte vittna, även om han ej för talan.

I brottmål får vittnesförhör inte heller äga rum med någon som har åtalats för medverkan till den gärning förhöret gäller eller för någon annan gärning som har omedelbart samband med den gärningen.

Vad som sägs i andra stycket om den som har åtalats skall också gälla den som för gärning som där avses

1. är skäligen misstänkt och har underrättats om misstanken enligt 23 kap. 18 §,

2. har meddelats påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, eller

3. till följd av beslut enligt bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning ej har åtalats.

Skall någon som avses i andra eller tredje stycket höras i en rättegång som inte avser åtal mot honom själv, gäller i fråga om kallelse till förhandling och påföljd för utevaro från förhandlingen samt i fråga om

förhöret vad som sägs om tilltalade i 31 kap. 4 §, 37 kap. 1 §, 45 kap. 15 § samt, med undantag för vad som sägs om häktning, 46 kap. 15 §. I fråga om rätt till ersättning för inställelse vid förhandling gäller 36 kap. 24 och 25 §§.

Om påföljdsföreläggande och föreläggande av ordningsbot

48 kap. 1 §

Fråga om ansvar för brott, som hör under allmänt åtal, får under de villkor som föreskrivas i detta kapitel upptagas av åklagare eller polismyndighet genom påföljdsföreläggande och av polisman genom föreläggande av ordningsbot. Föreläggande som nu nämnts träder i stället för åtal i den utsträckning som framgår av 3 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av detta kapitel meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

48 kap. 2 §

Påföljdsföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren eller polismyndigheten anser att brottet bör föränsleda. Under förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får påföljdsföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett påföljdsföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad som bestämts enligt 14 §.

Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, skall också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Om påföljdsföreläggande

48 kap. 4 §

Bötesstraff får föreläggas genom påföljdsföreläggande beträffande brott, för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom påföljdsföreläggande endast av åklagare. Det får ske i fall då det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

48 kap. 5 §

Påföljdsföreläggande får inte utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger,

om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens eller polismyndighetens vetskap föreligger till bedömning,

om målsäganden förklarar, att han avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningskyldighet eller

om talan om företagsbot skall föras i anledning av brottet.

48 kap. 6 §

Ett påföljdsföreläggande skall innehålla uppgift om

1. den åklagare eller polismyndighet som har utfärdat föreläggandet,

2. den misstänkte,

3. brottet med angivande av tid och plats för dess begående samt övriga omständigheter som behövs för att känneteckna det,

4. den eller de bestämmelser som är tillämpliga när det gäller brottet,

5. det straff och den särskilda rättsverkan, som föreläggs den misstänkte, och

6. det enskilda anspråk som föreläggs den misstänkte med uppgift om målsäganden och de omständigheter som anspråket grundar sig på.

48 kap. 7 §

Utfärdas ett påföljdsföreläggande till godkännande inom viss tid, skall den misstänkte ges

1. upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, och

2. upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden.

48 kap. 8 §

Ett skriftligt besked med påföljdsföreläggandets innehåll och sådana upplysningar som anges i 7 § skall lämnas eller sändas till den misstänkte.

48 kap. 9 §

Påföljdsföreläggande godkänns genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. Närmare bestämmelser om vem som skall motta sådan förklaring meddelas av regeringen.

48 kap. 10 §

Skriftligt godkännande av påföljdsföreläggande, som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för honom, om det till åklagaren eller polismyndigheten inges fullmakt i original. Fullmakten skall, utöver vad som följer av 12 kap., innehålla

1. förklaring att ombudet har rätt att godkänna påföljdsföreläggande på den misstänktes vägnar,

2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid skall anges brottets art samt tid och plats för dess begående, samt

3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Har sådan fullmakt getts in till åklagaren eller polismyndigheten, får ombudet motta handlingar i saken på den misstänktes vägnar.

48 kap. 11 §

Ett påföljdsföreläggande kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen bestämmer, utan att ett skriftligt godkännande skett, om föreläggandet avser endast böter, eller böter och särskild rättsverkan som innebär betalningskyldighet.

Betalning enligt första stycket skall inte anses som ett godkännande, om det framgår att den misstänkte inte har avsett att godkänna föreläggandet.

48 kap. 12 §

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren eller i förekommande fall polismyndigheten har

- 1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt påföljdsföreläggande,*
- 2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller*
- 3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.*

48 kap. 12 a §

Om åklagaren eller polismyndigheten finner att ett påföljdsföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, skall, sedan den som har godkänt föreläggandet har getts tillfälle att yttra sig, beslut fattas om rättelse av föreläggandet.

Rättelse får inte göras, om den som har godkänt föreläggandet motsätter sig det.

En rättelse får inte innebära att straffet höjs.

48 kap. 15 §

Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas,

- om den misstänkte förnekar gärningen,*
- om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning, eller*
- om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras.*

Föreläggande bör ej utfärdas, om det i annat fall kan antagas vara påkallat att åklagare eller i förekommande fall polismyndigheten prövar fråga om påföljdsföreläggande eller åtal för brottet.

48 kap. 17 §

Bestämmelserna i 6 § 2, 3 och 5 samt i 7, 9, 11 och 12 a §§ gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot. Vad som sägs om åklagare och polismyndighet i 12 a § skall därvid i stället avse polisman.

48 kap. 19 §

Godkännes föreläggande av ordningsbot sedan åklagaren utfärdat stämning eller stämningsansökan, är godkännandet utan verkan. Sker godkännandet sedan påföljdsföreläggande utfärdats, är godkännandet också utan verkan, om icke den åklagare eller polismyndighet som utfärdat påföljdsföreläggandet förklarar, att godkännandet skall gälla, och återkallar det.

58 kap. 10 a §

Om talan mot avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt, görs ansökan om resning i ärendet skriftligen hos hovrätten. Detsamma gäller ärende som avgjorts genom godkännande av påföljdsföreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt första stycket tillämpas 1-3 §§, 4 § andra stycket och 5-8 §§.

59 kap. 6 §

Påföljdsföreläggande som godkänts av den misstänkte skall efter klagan undanröjas,

- 1. om godkännandet inte kan anses som en giltig viljeförklaring,*
- 2. om det vid ärendets behandling har förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt eller*
- 3. om föreläggandet av annan anledning inte överensstämmer med lag.*

Har påföljdsföreläggande undanröjts, får inte därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff.

59 kap. 7 §

Den som vill klaga på påföljdsföreläggande skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.

Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet inte avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom räknas tiden från prövotidens början. I fråga om handläggningen skall 52 kap. 2, 3 och 5-12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

59 kap. 8 §

I fråga om överklagande av tingsrättens beslut med anledning av klagan på påföljdsföreläggande gäller 49 och 52 kap.

Hovrättens beslut får inte överklagas.

59 kap. 9 §

I mål som avses i 7 eller 8 § får rätten besluta att påföljdsföreläggandet tills vidare inte får verkställas.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att besluten skall få fattas av polismyndighet i de fall det inte är fråga om att förelägga villkorlig dom. Som en följd av det har de aktuella bestämmelserna i 36, 48, 58 och 59 kap. RB ändrats liksom rubriken till 48 kap. RB och rubriken närmast före 48 kap. 4 § RB.

8.2 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

2 kap. 2 §

Sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar.

Vid ansökan skall inges den exekutionstitel på grund varav verkställighet söks. Grundas anspråket på löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall den handlingen inges.

Exekutionstiteln skall inges i huvudskrift eller, om kronofogdemyndigheten anser det tillräckligt, i bestyrkt avskrift. Handling som avses i andra stycket andra meningen skall inges i huvudskrift. Annan handling bör inges i huvudskrift eller bestyrkt avskrift.

Görs ansökan på medium för automatisk databehandling behöver exekutionstiteln inte ges in, om den är ett utslag i mål om betalningsföreläggande.

Sökanden behöver inte ge in exekutionstiteln, om denna är en dom eller ett påföljdsföreläggande som på grund av föreskrift i lag eller annan författning har översänts till kronofogdemyndigheten från en domstol eller en myndighet.

3 kap. 1 §

Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

- 1. domstols dom, utslag eller beslut,*
- 2. förlikning som är stadfäst av domstol,*
- 3. godkänt påföljdsföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot,*
- 4. skiljedom,*
- 5. förbindelse angående underhållsbidrag,*
- 6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,*
- 7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet.*
- 8. kronofogdemyndighets utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning.*

Vad som i balken sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut samt kronofogdemyndighets utslag eller beslut i mål om betalningsföreläggande eller handräckning.

Påföljdsföreläggande och föreläggande av ordningsbot

3 kap. 14 §

Godkänt påföljdsföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs såsom lagakraftäggande dom.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 2 kap. 2 § samt 3 kap. 1 och 14 §§ utsökningsbalken ändrats liksom rubriken närmast före den sistnämnda bestämmelsen.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

11 §

I fråga om den som misstänks för att ha begått brott innan han fyllt arton år skall åklagaren eller polismyndigheten, innan beslut fattas i åtalsfrågan, inhämta yttrande från socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen (2001:453) har ansvaret för den unge, om denne har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke att han har begått brottet. Yttrande behöver inte inhämtas om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövt.

Ett yttrande enligt första stycket skall innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som nämnden tidigare har vidtagit i fråga om den unge samt en plan för de åtgärder som nämnden avser att vidta, varvid arten, omfattningen och varaktigheten av åtgärderna skall framgå. Yttrandet skall, om åklagaren eller polismyndigheten begär det eller om nämnden finner det nödvändigt, även innehålla en redogörelse för den unges personliga utveckling och hans levnadsomständigheter i övrigt.

Nämnden skall även utan samband med yttrande lämna åklagaren eller polismyndigheten de upplysningar som begärs i fråga om den unge.

12 §

I sin begäran om yttrande skall åklagaren eller polismyndigheten ange inom vilken tid yttrandet skall lämnas och, om det är lämpligt, ge socialnämnden anvisningar för hur yttrandet kan begränsas. Om nämnden inte kan lämna sitt yttrande inom den föreskrivna tiden, får åklagaren eller polismyndigheten medge att yttrandet lämnas senare. Yttrandet får lämnas muntligen vid ett sådant sammanträde som avses i 18 §, om det är nödvändigt för att hålla tidsfristen.

14 §

Har någon som inte fyllt arton år gripits och beslutar åklagaren att inte anhålla honom eller polismyndigheten att häva gripandet, får polismyndigheten hålla honom kvar för att kunna skyndsamt överlämna honom till hans föräldrar, annan vårdnadshavare, en tjänsteman inom socialtjänsten eller någon annan lämplig vuxen person. Vad som

nu sagts gäller dock endast om den unge fortfarande är skäligen misstänkt för brott.

För samma ändamål får polismyndigheten hålla kvar den som inte har fyllt arton år, om han har medtagits till förhör och är skäligen misstänkt för brott.

Inte i något fall får någon enligt första eller andra stycket hållas kvar längre än tre timmar efter beslutet respektive förhöret. Den som är över femton år får därvid tas i förvar om det är nödvändigt med hänsyn till ordning eller säkerhet.

Påföljdsföreläggande

15 §

Åklagaren och polismyndigheten får, trots de begränsningar som gäller enligt 48 kap. 4 § första stycket första meningen rättegångsbalken, utfärda påföljdsföreläggande för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år, om det kan antas att den unge, om åtal hade väckts, skulle ha dömts endast till böter. Därvid skall de särskilda regler enligt vilka rätten kan döma till lindrigare straff än det är föreskrivet för brottet beaktas.

Enligt den nuvarande 3 § LUL skall en förundersökning mot den som inte har fyllt arton år alltid ledas av åklagaren, om den unge är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. I avsnitt 4.4 behandlas frågan om fördelningen av förundersökningsledarskapet i sådana fall. Enligt vad vi har kommit fram till saknas det skäl att alltid ha en åklagare som förundersökningsledare. I stället får frågan avgöras utifrån bestämmelsen i 23 kap. 3 § första stycket RB, dvs. åklagaren skall vara förundersökningsledare om saken är av omfattande eller svår beskaffenhet och när det i övrigt är påkallat. Övriga förundersökningar får polismyndigheten leda. Bestämmelsen i 3 § LUL föreslås därför bli upphävd.

Frågan om beslut om personutredningar i förundersökningar mot personer under 18 år behandlas i avsnitt 6.7. Enligt vår mening bör polismyndigheten få inhämta yttranden från socialnämnden i sådana fall. Bestämmelserna i 11 och 12 §§ LUL har ändrats i enlighet med det.

I avsnitt 6.4 behandlar vi frågor om gripande och kommer bl.a. fram till att polismyndigheten inte skall vara skyldig att med skyndsamhet anmäla sådana gripanden som sker utan föregående

anhållningsbeslut till åklagare. I stället skall polismyndigheten själv kunna häva gripandet när häktningsgrunderna faller bort relativt omgående. Åklagare kommer därmed att inträda som förundersökningsledare i ett färre antal ärenden än i dagsläget. Detta tillsammans med förslaget om att 3 § LUL skall upphävas har föranlett en ändring av 14 § första och tredje styckena LUL.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att besluten skall få fattas av polismyndighet. Som en följd av det har 15 § LUL och rubriken närmast före den bestämmelsen ändrats.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

1 §

I den mån det påkallas av överenskommelse som Sverige ingått med främmande stat kan regeringen förordna, att frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande som i den främmande staten ådömts eller beslutats efter rättegång i brottmål, eller böter eller förverkande som i den staten ålagts eller beslutats av annan myndighet än domstol, får verkställas i Sverige enligt denna lag.

I samband med förordnande enligt första stycket kan regeringen, i den mån det påkallas eller eljest föranleds av överenskommelsen, förordna att verkställighet av frihetsberövande påföljd, böter eller förverkande, som ådömts eller beslutats genom dom meddelad av svensk domstol eller ålagts någon av annan svensk myndighet genom godkänt påföljdsföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot, får anförtros åt myndighet i den främmande staten. Vad som har sagts nu gäller dock inte verkställighet av något annat beslut om överlämnande till särskild vård än överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

5 §

Verkställighet i Sverige av europeisk brottmålsdom får ske endast efter framställning av behörig myndighet i den främmande staten.

Europeisk brottmålsdom får ej verkställas här i landet

1. om domen ej har vunnit laga kraft eller om påföljden ej får verkställas i den främmande staten,

2. om gärning som påföljden avser ej motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 6 § första stycket 7 ej skulle ha kunnat ådömas påföljd för brottet,

3. om den dömda ej har hemvist i Sverige, såvida icke verkställighet här kan antagas förbättra möjligheterna till hans återanpassning eller den ådömda påföljden avser frihetsberövande och kan verkställas här i samband med verkställighet av annan sådan påföljd, som skall verkställas i Sverige, eller Sverige är den dömdes ursprungliga hemland,

4. om verkställighet i Sverige skulle vara oförenlig med grundläggande principer för rättsordningen här i landet,

5. om verkställighet här skulle strida mot Sveriges internationella förpliktelser,

6. om dom i mål om ansvar för gärning som påföljden avser har meddelats här i landet eller om här utfärdat påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot för samma gärning har godkänts,

7. om den dömda genom lagakraftvägande dom, som meddelats i annan främmande stat än den stat som gjort framställning om verkställighet, för gärning som påföljden avser har frikänts från ansvar eller dömts till påföljd, som har verkställts i sin helhet eller håller på att verkställas eller har bortfallit till följd av preskription eller på grund av att nåd eller amnesti beviljats i nämnda stat, eller om den dömda genom sådan dom förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts, eller

8. om verkställighet i Sverige i övrigt skulle strida mot brottmålsdomskonventionen.

6 §

Framställning om verkställighet av europeisk brottmålsdom kan avslås

1. om gärning som påföljden avser utgör politiskt eller militärt brott,

2. om det finnes grundad anledning antaga att domen föranletts eller den däri bestämda påföljden skärpts av hänsyn till ras, religion, nationalitet eller politisk åsikt,

3. om gärning som påföljden avser omfattas av här i landet pågående förundersökning, väckt åtal, utfärdat påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, eller om beslut har meddelats att åtal för gärningen ej skall väckas eller fullföljas,

4. om gärning som påföljden avser icke har begåtts i den stat där påföljden bestämts,

5. om påföljden ej kan verkställas här i landet,

6. om det kan antagas att påföljden kan verkställas i den främmande staten,

7. om den dömda vid tiden för brottet ej fyllt femton år,

8. om en tillämpning av 35 kap. 7--9 §§ eller 36 kap. 15 § brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit.

Har i den främmande staten vidtagits åtgärd som enligt lagen i den staten medför att tiden för bortfallande av påföljd uppskjutes, skall åtgärden ha samma verkan här i landet vid tillämpning av första stycket 8.

16 §

Avser framställningen endast verkställighet av böter eller förverkande, kan riksåklagaren, i stället för att göra ansökan till rätten enligt 9 § första stycket, själv pröva framställningen och utfärda påföljdsföreläggande för det brott som påföljden avser. Överstiger beloppet av de ådömda böterna tjugofemtusen eller, om den påföljd som skall verkställas avser flera brott, trettiotusen kronor, får dock påföljdsföreläggande ej utfärdas.

I fråga om påföljdsföreläggande som utfärdas med stöd av första stycket gäller 48 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar. Därjämte äger 10 och 11 §§, 12 § andra och tredje styckena samt 13-15 §§ denna lag motsvarande tillämpning.

Godkännes ej påföljdsföreläggande som utfärdats enligt första stycket, gör riksåklagaren ansökan enligt 9 § första stycket.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 1, 5, 6 och 16 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift

14 §

Väckes åtal eller utfärdas påföljdsföreläggande för gärning som icke omfattas av förordnande enligt denna lag och ingår i gärningen förfarande som kan föranleda parkeringsanmärkning, skall sådan anmärkning ej meddelas.

15 §

Felparkeringsavgift återbetalas om

- 1. betalningsansvaret har undanröjts genom beslut som har vunnit laga kraft,*
- 2. avgift tidigare har erlagts för samma överträdelse,*
- 3. parkeringsanmärkningen inte har prövats av domstol och det är uppenbart att anmärkningen inte borde ha meddelats, eller*
- 4. avgiften redan har erlagts, när åtal väckes eller påföljdsföreläggande utfärdats i fall som avses i 14 §.*

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 14 och 15 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

4 §

Verkställighet i Sverige av utländsk brottmålsdom får ske endast efter framställning av den främmande staten.

Framställningen får ej bifallas

- 1. om domen ej har vunnit laga kraft eller om påföljden ej får verkställas i den främmande staten,*
- 2. om gärning som påföljden avser ej motsvarar brott enligt svensk lag eller gärningsmannen, om gärningen begåtts här i landet, på annan grund än som avses i 5 § 3 ej skulle ha kunnat ådömas påföljd för brottet,*
- 3. om den dömda ej har eller tar hemvist i Sverige,*
- 4. om verkställighet i Sverige skulle vara oförenlig med grunderna för rättsordningen här i landet eller annat väsentligt svenskt intresse,*
- 5. om dom i mål om ansvar för gärning som påföljden avser har meddelats här i landet eller här utfärdat påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot för samma gärning har godkänts,*
- 6. om fråga om ansvar för gärning som påföljden avser har prövats genom lagakraftägande dom i annan stat än den som har gjort framställningen och hinder mot lagföring för gärningen här i landet till följd härav skulle ha förelegat enligt 2 kap. 5 a § brottsbalken,*

7. om gärning som påföljden avser utgör eller har samband med politiskt brott eller utgör militärt brott,

8. om gärning som påföljden avser utgör fiskaliskt brott, såvida ej annat föranleds av överenskommelse mellan Sverige och den främmande staten,

9. om en tillämpning av 35 kap. 8-10 §§ brottsbalken skulle innebära att påföljden bortfallit,

10. om verkställighet i Sverige i annat hänseende än som förut har nämnts skulle strida mot den överenskommelse mellan Sverige och främmande stat som ligger till grund för framställningen.

5 §

Framställningen kan avslås

1. om gärning som påföljden avser omfattas av här i landet väckt åtal, utfärdat påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot eller meddelat beslut att åtal ej skall väckas eller fullföljas,

2. om domen har meddelats utan att den dömde har varit personligen närvarande vid förhandling i saken inför domstol,

3. om den dömde vid tiden för brottet ej hade fyllt femton år,

4. om domen av annat skäl än som förut har angivits måste anses oförenlig med principerna för tillämpning av svensk strafflag,

5. om det med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är lämpligast att verkställighet här i landet anordnas enligt annan i 3 § angiven samarbetsform än som avses i framställningen.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 4 och 5 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.7 Förslaget till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)

2 §

Uppbörd av böter sker så snart dom, påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har meddelats. Indrivning får däremot ej ske förrän domen har vunnit laga kraft eller föreläggandet har godkänts.

Utan hinder av att dom eller föreläggande ej har meddelats får den misstänkte betala förskott på böter som kan komma att åläggas honom.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om sådan förskottsbetalning.

16 §

Mål om förvandling av böter tas upp av tingsrätten i den ort där den bötfälde finns eller av den tingsrätt som har handlagt det mål, i vilket bötesstraffet eller, om det är fråga om flera sådana straff, något av dem har ådömts. Har bötesstraffet eller vid flera straff något av dem bestämts genom påföljdsföreläggande eller genom föreläggande av ordningsbot, kan målet tas upp även av den tingsrätt hos vilken åtal skulle ha kunnat väckas.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 2 och 16 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.8 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 18 §

I annat fall än som avses i 17 § eller 9 kap. 17 § första stycket 6 eller 7 gäller sekretess i verksamhet som avser förande av eller uttag ur register

1. för uppgift som har tillförts särskilt register, som förs över påföljdsföreläggande och föreläggande av ordningsbot,

2. för annan uppgift hos Rikspolisstyrelsen, som angår brott eller den som har misstänkts, åtalats eller dömts för brott, om uppgiften har lämnats dit för databehandling inom rättsväsendets informationssystem i annat register än som avses i 1,

3. för belastningsuppgift som har tillförts vägtrafikregistret,

4. för uppgift som har tillförts särskilt register som författningen enligt förs hos myndighet angående brott eller tjänsteförseelser begångna av personer som är eller har varit verksamma hos myndigheten.

Sekretessen enligt första stycket 1 gäller inte i ärende om påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot.

Sekretess gäller hos Luftfartsstyrelsen i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur certifikatregistret, för uppgift som angår brott eller enskilds hälsotillstånd, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

9 kap. 17 §

Sekretess gäller för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om inte annat följer av 18 §

1. i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

2. i angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,

3. i angelägenhet som avser registerkontroll och särskild personutredning enligt säkerhetskyddslagen (1996:627),

4. i åklagarmyndighets, polismyndighets, Skatteverkets, Statens kriminaltekniska laboratoriums, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott,

5. i Statens biografbyrås verksamhet att biträda Justitiekanslern, allmän åklagare eller polismyndighet i brottmål,

6. i register som förs av Rikspolisstyrelsen enligt polisdatalagen (1998:622) eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

7. i register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

8. i register som förs av Skatteverket enligt lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid Skatteverkets medverkan i brottsutredningar eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

9. i särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänförs till registrering som avses i 15 kap. 1 §,

10. i register som förs av Tullverket enligt lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men.

Sekretess enligt första stycket 2 gäller hos domstol i dess rättskipande eller rättsvårdande verksamhet endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att fara uppkommer för att den misstänkte eller någon närstående till honom eller henne utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Av 12 kap. 2 § andra stycket framgår att även sekretessen enligt första stycket 1 är begränsad hos domstol.

Sekretess enligt första stycket gäller hos tillsynsmyndighet i konkurs för uppgift som angår misstanke om brott.

Sekretess gäller i verksamhet, som avses i första stycket, för anmälan eller utsaga från enskild, om det kan antas att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Utan hinder av sekretessen får en skadelidande, eller den som den skadelidande överlätit sin rätt till, ta del av en uppgift

1. i en nedlagd förundersökning eller i en förundersökning som avslutats med ett beslut om att åtal inte skall väckas,

2. i en annan brottsutredning som utförts enligt bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken och som avslutats på annat sätt än med beslut att väcka åtal, med påföljdsföreläggande eller med föreläggande av ordningsbot, eller

3. i en avslutad utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

om den skadelidande, eller den som den skadelidande överlätit sin rätt till, behöver uppgiften för att kunna få ett anspråk på skadestånd eller på bättre rätt till viss egendom tillgodosett och det inte bedöms vara av synnerlig vikt för den som uppgiften rör eller någon närstående till honom eller henne att den inte lämnas ut.

Utan hinder av sekretessen får en uppgift också lämnas ut

1. till enskild enligt vad som föreskrivs i den särskilda lagstiftningen om unga lagöverträdare,

2. till enskild enligt vad som föreskrivs i säkerhetskyddslagen (1996:627) samt i förordning som har stöd i den lagen,

3. enligt vad som föreskrivs i lagen (1998:621) om misstankeregister, polisdatalagen (1998:622), lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid Skatteverkets medverkan i brottsutredningar och i lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet samt i förordningar som har stöd i dessa lagar,

4. till enskild enligt vad som föreskrivs i 27 kap. 8 § rättegångsbalken.

Utan hinder av sekretessen får polisen på begäran av den som lidit person- eller sakskada vid en trafikolycka lämna uppgift om identiteten hos en trafikant som haft del i olyckan.

Utan hinder av sekretessen enligt första stycket 1 får uppgift lämnas till konkursförvaltaren, om uppgiften kan antas ha betydelse för konkursutredningen.

Sekretess gäller inte för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i första stycket 1-4 eller 6 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i

en allmän handling före år 1949. I fråga om annan uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

9 kap. 18 §

Sekretessen enligt 17 § första stycket gäller inte

1. beslut huruvida åtal skall väckas, beslut om att förundersökning inte skall inledas samt beslut om att förundersökning skall läggas ned,

2. uppgift i ärende om påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot,

3. uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387).

Sekretessen enligt 17 § första stycket upphör att gälla, om uppgiften lämnas till domstol med anledning av åtal, såvida inte sekretess för uppgiften skall gälla hos domstolen enligt 16 § eller enligt 8 kap. 17 §, eller uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet eller finns i handling som har erhållits från annan myndighet där sekretess gäller för uppgiften.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 7 kap. 18 § samt 9 kap. 17 och 18 §§ sekretesslagen ändrats.

8.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering

11 §

Har någon genom lagakraftvägande dom dömts för gärning som innefattar olovlig parkering eller godkänt påföljdsföreläggande för sådan gärning får kontrollavgift inte tas ut. Redan erlagd avgift skall betalas tillbaka.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 11 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:419) om brottsofferfond

1 §

Den som döms för ett eller flera brott skall, om fängelse ingår i straffskalan för något av brotten, i domen åläggas att betala en avgift på 500 kr. Detsamma gäller när fråga om ansvar för brott tas upp av åklagare eller polismyndighet genom påföljdsföreläggande.

Avgift skall inte tas ut om påföljdseftergift meddelas.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att beslutet skall få fattas av polismyndighet. Som en följd av det har 1 § den nu aktuella lagen ändrats.

8.11 Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1998:488)

5 kap. 1 §

Ett körkortsingripande sker genom återkallelse av körkortet eller genom varning.

Ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning skall när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på en lagakraftvunnen dom, ett godkänt påföljdsföreläggande, ett godkänt föreläggande om ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Med svensk dom jämföras vid tillämpningen av denna lag brottmålsdom eller annat likvärdigt avgörande som har meddelats av en utländsk domstol eller någon annan utländsk myndighet.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 5 kap. 1 § den nu aktuella lagen ändrats.

8.12 Förslaget till lag om ändring i yrkestrafiklagen (1998:490)

5 kap. 14 §

Till grund för slutlig återkallelse eller varning med anledning av brottslig gärning skall beträffande frågan om brott föreligger läggas en lagakraftvunnen dom, ett godkänt påföljdsföreläggande, ett godkänt föreläggande av ordningsbot eller ett beslut om åtalsunderlåtelse enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken eller motsvarande bestämmelse i annan författning.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 5 kap. 14 § den nu aktuella lagen ändrats.

8.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

2 §

Belastningsregistret skall föras för att ge information om sådana belastningsuppgifter som behövs i verksamhet hos

1. polis-, skatte- och tullmyndigheter för att förebygga, upptäcka och utreda brott,

2. åklagarmyndigheter och polismyndigheter för beslut om förundersökning och åtal samt för utfärdande av påföljdsföreläggande,

3. allmänna domstolar för straffmätning och val av påföljd och

4. polismyndigheter och andra myndigheter vid sådan lämplighetsprövning, tillståndsprövning eller annan prövning som anges i författning.

Registret får användas också för att till enskild lämna uppgifter som är av särskild betydelse i dennes verksamhet.

3 §

Registret skall innehålla uppgifter om den som

1. genom dom, beslut, påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,

2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,

3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,

4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott, eller

5. har meddelats besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud.

16 §

En uppgift i registret skall gallras

1. om en överrätt genom dom eller beslut frikänt den registrerade för den åtalade gärningen,

2. om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som avses i 1,

3. om dom, beslut, påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har undanröjts,

4. om överrätt har upphävt ett beslut om förvandlingsstraff för böter,

5. om åklagares beslut att meddela åtalsunderlåtelse har återkallats,

6. om besöksförbud har upphävts eller

7. när den registrerade har avlidit.

17 §

Utöver vad som följer av 16 § skall uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som skall anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras tio år efter domen eller beslutet,

5. slutna ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,

6. överlämnande till vård inom socialtjänsten eller vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras tio år efter domen eller beslutet,

7. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

8. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av påföljdsföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

9. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras tio år efter domen eller beslutet,

10. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras tio år efter beslutet, och

11. beslut om besöksförbud gallras tio år efter beslutet.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att beslutet skall få fattas av polismyndighet. Som en följd av det har 2, 3, 16 och 17 §§ den nu aktuella lagen ändrats.

8.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:621) om misstankeregister

13 §

En uppgift i registret skall gallras

1. om en förundersökning har avslutats utan att åtal väckts med anledning av misstanken,

2. om åtal som har väckts med anledning av misstanken har lagts ned,

3. om domstol har meddelat dom eller beslut som vunnit laga kraft med anledning av misstanken eller den misstänkte har godkänt påföljdsföreläggande som har utfärdats i anledning av misstanken eller

4. när en begäran om överlämnande eller utlämning har avslagits eller, om den har bifallits, överlämnandet eller utlämningen har verkställts.

Vad som sägs i första stycket skall i tillämpliga delar gälla även uppgifter om talan om förvandling av böter.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 13 § den nu aktuella lagen ändrats.

8.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet

22 §

Uppgifter som inte längre behövs för sitt ändamål skall gallras, om inte annat anges i andra-fjärde styckena. Detta gäller dock inte uppgifter i en förundersökning.

Uppgifter i ett underrättsregister om en registrerad person skall gallras senast tre år efter det att registret senast tillfördes uppgifter om att personen skäligen kan misstänkas för att ha utövat eller kunna komma att utöva allvarlig brottslig verksamhet. Om en särskild undersökning av den registrerade personen har inletts, behöver uppgifterna dock inte gallras förrän undersökningen har avslutats.

Uppgifter som behandlas enligt 18 § skall gallras senast ett år efter det att beslutet om behandlingen av personuppgifter fattades. Om det är av särskild betydelse för att den särskilda undersökningen skall kunna avslutas, får uppgifterna dock behandlas under längre tid.

Uppgifterna i ett spaningsregister skall gallras senast när

1. misstanke som antecknats inte längre finns mot den registrerade eller

2. domstol har meddelat dom eller beslut som har vunnit laga kraft eller påföljdsföreläggande har godkänts med anledning av misstanken och det inte finns någon misstanke mot den registrerade om annat brott som får föras in i registret.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 22 § den nu aktuella lagen ändrats.

8.16 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1963:194) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

3 §

Vid framställning som sägs i 1 § skall fogas:

1. kopia av dom, beslut, godkänt påföljdsföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot i den del, som avses med framställningen, samt,

2. då fråga är om framställning enligt 8, 15 eller 22 § nordiska verkställighetslagen, yttrande från frivårdsmyndigheten eller läkarintyg enligt lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m. m., utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning och, då så kan ske, yttrande i ärendet av den dömda eller bevis att han fått tillfälle att yttra sig.

Har särskild personutredning eller läkarundersökning inte ägt rum, skall i stället vid framställningen fogas kopia av tillgängliga handlingar om den dömdes personliga förhållanden.

Har i anledning av domen vård i anstalt eller övervakning ägt rum, skall utöver vad i första stycket sägs vid framställningen fogas en redogörelse för vad behandlingsjournal och andra tillgängliga uppgifter innehåller om den dömda avseende tiden efter domens meddelande.

Vid framställning enligt 3 § nordiska verkställighetslagen får i stället för dom eller beslut fogas bevis, innehållande de uppgifter, som är föreskrivna beträffande saköreslängd, liksom uppgift om tid och plats för den brottsliga gärningens förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för gärningens kännetecknande, samt det eller de lagrum, som tillämpats.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 3 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.17 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål

3 §

Har åklagare enligt 48 kap. 4 § rättegångsbalken utfärdat ett påföljdsföreläggande som avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter, bör åklagaren underrätta den misstänkte om beslutet vid ett personligt sammanträffande. Om det är lämpligare, får underrättelsen lämnas av en annan åklagare än den som utfärdat föreläggandet.

Bestämmelser om underrättelse om sådana påföljdsförelägganden som avses i första stycket och som har utfärdats innan den misstänkte

fyllt 21 år finns i förordningen (1994:1763) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 3 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.18 Förslaget till förordning om ändring i strafföreläggandekungörelsen (1970:60)

Förordning (1970:60) om påföljdsföreläggande

1 §

Om det finns förutsättningar för det, bör påföljdsföreläggande utfärdas för den misstänkte i stället för att åtal väcks.

Åtgärder innan påföljdsföreläggande utfärdas

2 §

Om det uppkommer fråga om påföljdsföreläggande när det finns en målsägande som inte har lämnat besked om han avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, skall undersökningsledaren eller åklagaren om möjligt uppmana målsäganden att inom en viss tid lämna sådant besked.

3 §

Polisman eller annan som håller förhör med den misstänkte får inte föreslå denne att utfärda en fullmakt som avses i 48 kap. 10 § rättegångsbalken, utan att den misstänkte har erkänt brottet och det finns särskild anledning att anta att saken inte eller bara med svårighet kan avgöras genom påföljdsföreläggande om fullmakt inte utfärdas.

4 §

Innan ett påföljdsföreläggande utfärdas för brott som bör föranleda mer än 40 dagsböter, skall åklagaren eller polismyndigheten i den ut-

sträckning Åklagarmyndigheten bestämmer undersöka om det också finns misstanke om andra brott.

Utfärdande av påföljdsföreläggande

5 §

Påföljdsföreläggande utfärdas i form av ett elektroniskt dokument. Med ett elektroniskt dokument avses en upptagning vars innehåll och utställare kan verifieras genom ett visst tekniskt förfarande.

Påföljdsföreläggande får även utfärdas skriftligen enligt formulär som fastställs av Åklagarmyndigheten efter samråd med Rikspolisstyrelsen. Sådant föreläggande skall undertecknas av åklagaren eller företrädaren för polismyndigheten.

Till ett skriftligt besked som avses i 48 kap. 8 § rättegångsbalken skall fogas en uppmaning till den misstänkte att snarast betala böterna, om han godkänner föreläggandet. Uppmaningen skall i förekommande fall avse även enskilt anspråk som har förelagts den misstänkte samt avgift eller belopp som den misstänkte förelagts att betala på grund av förverkande eller annan särskild rättsverkan av brott.

6 §

Har den misstänkte gett in en fullmakt som avses i 48 kap. 10 § rättegångsbalken, skall uppgifter om ombudet anges i föreläggandet. Ett skriftligt besked som återger föreläggandets innehåll skall lämnas eller sändas till ombudet.

Godkännande av påföljdsföreläggande

7 §

Skriftligt godkännande av ett påföljdsföreläggande skall lämnas till den myndighet som Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen respektive Tullverket bestämmer.

Godkännande av ett påföljdsföreläggande enligt 48 kap. 11 § rättegångsbalken sker genom betalning till Rikspolisstyrelsen.

Ett påföljdsföreläggande anses godkänt när skriftligt godkännande eller betalning kommer in till behörig mottagare.

Om det finns skäl till det, skall en åklagare pröva om godkännande föreligger.

9 §

Uppgifter om utfärdade påföljdsförelägganden skall lämnas till Åklagarmyndigheten. I samband därmed skall uppgift lämnas om vilken myndighet som skall underrättas enligt 12 §.

Åklagarmyndigheten får, efter samråd med Rikspolisstyrelsen och Tullverket, meddela närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas enligt första stycket.

10 §

Åklagarmyndigheten skall till Rikspolisstyrelsen lämna de uppgifter om påföljdsföreläggande som behövs för uppbörd enligt bötesverkställighetslagen (1979:189).

11 §

Om det kommer in betalning som kan utgöra godkännande enligt 48 kap. 11 § rättegångsbalken till Rikspolisstyrelsen, skall detta meddelas den myndighet där påföljdsföreläggandet utfärdades.

12 §

Vad som föreskrivs i lag eller annan författning om skyldighet för domstol att underrätta myndighet om dom i brottmål skall också tillämpas på Åklagarmyndigheten i fråga om godkänt påföljdsföreläggande. Därvid motsvaras domstolens dom av uppgifter om föreläggandets innehåll och godkännandet.

Åklagarmyndigheten får komma överens med den som skall underrättas om hur underrättelsen närmare skall utformas.

13 §

Har den misstänkte klagat på ett påföljdsföreläggande, är åklagare den misstänktes motpart i målet.

14 §

Beslutar rätten om inhibition i ett mål om undanröjande av ett påföljdsföreläggande, skall den myndighet där föreläggandet utfärdades underrättas om detta.

Om ett påföljdsföreläggande undanröjs, skall rätten underrätta den myndighet där föreläggandet utfärdades, när beslutet har vunnit laga kraft.

14 a §

När någon ges tillfälle att yttra sig över en ifrågasatt rättelse av ett godkänt påföljdsföreläggande, får det ske muntligen eller skriftligen.

16 §

Ytterligare föreskrifter för tillämpningen av de bestämmelser i 48 kap. rättegångsbalken som rör påföljdsföreläggande får meddelas av Åklagarmyndigheten efter samråd med Rikspolisstyrelsen.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har rubriken till den nu aktuella förordningen ändrats. Dessutom har rubrikerna närmast före 2, 5 och 7 §§ ändrats liksom ett flertal av förordningens bestämmelser. Regeln i 13 § har anpassats till att åklagare vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten numera får utföra åklagaruppgifter i hela landet (se 6 § åklagarförordningen). Enligt vad som följer av främst 16 § är det Åklagarmyndigheten som skall ha föreskriftsrätt på området efter samråd med Rikspolisstyrelsen.

8.19 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1976:1128) om felparkeringsavgift

10 §

Har polismyndighet eller allmän domstol meddelat beslut som innebär att betalningsansvar för felparkeringsavgift har undanröjts, underrättas Vägverket om beslutet. I fråga om beslut som har meddelats av tingsrätt sändes underrättelse endast om beslut som har vunnit laga kraft.

Väckes åtal eller utfärdas påföljdsföreläggande i fall som avses i 14 § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift och framgår av utredningen att parkeringsanmärkning har meddelats, underrättas Vägverket.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 10 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.20 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1977:178) med vissa bestämmelser om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom

6 §

Riksåklagaren skall underrätta myndigheten i den främmande staten om åtgärd som han har vidtagit på grund av framställningen. Han skall också underrätta myndigheten när rättens avgörande i mål som avses i 9 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom har vunnit laga kraft eller när påföljdsföreläggande som har utfärdats enligt 16 § första stycket nämnda lag har godkänts.

7 §

I fråga om påföljdsföreläggande som utfärdas av Riksåklagaren med stöd av 16 § första stycket lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom gäller 5-12 §§ förordningen (1970:60) om påföljdsföreläggande i tillämpliga delar.

9 §

Framställning om verkställighet i främmande stat enligt 1 § andra stycket skall innehålla

- 1. de skäl som framställningen grundas på,*
- 2. intyg om att påföljd som avses i framställningen får verkställas här i landet,*
- 3. uppgift huruvida påföljd som avses i framställningen till någon del har verkställts, och*
- 4. uppgift om den tidpunkt då verkställighet senast får ske.*

Vid framställningen skall fogas bestyrkt avskrift av dom, godkänt påföljdsföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot som avses med framställningen. Gäller framställningen verkställighet av frihetsberövande påföljd, bör även avskrift av tillgängliga handlingar rörande den dömdes personliga förhållanden bifogas.

23 §

Riksåklagaren får förordna allmän åklagare att fullgöra uppgift, som enligt lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom eller denna förordning skall utföras av Riksåklagaren och som avser

- 1. ansökan och utförande av talan hos domstol,*
- 2. utfärdande av påföljdsföreläggande,*
- 3. underrättelse eller annat meddelande till myndighet i främmande stat, eller*
- 4. en begäran om tvångsåtgärd enligt 20 c §.*

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det och förslaget om att strafföreläggandekungörelsen skall ha ny rubrik (avsnitt 8.18) har 6, 7, 9 och 23 §§ den nu aktuella förordningen ändrats.

8.21 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1992:824) om fingeravtryck m.m.

6 §

Beslut om att ta avtryck eller fotografi eller göra en videoupptagning enligt 2-4 §§ fattas av undersökningsledaren i de fall åtgärden behövs för utredningen av brottet. Innan förundersökning hunnit inledas får beslutet fattas av polisman. I övriga fall enligt 2-4 §§ samt enligt 5 § fattas beslutet av polismyndigheten.

I avsnitt 6.8 behandlas frågan om beslut om fotografering m.m. innan förundersökning hunnit inledas. Där konstateras att det ibland uppkommer så akuta situationer i polisarbetet att det inte är möjligt att med tillräcklig snabbhet inhämta beslut från behörig förundersökningsledare. Paragrafen har därför ändrats så att beslut kan fattas av enskild polisman under primärutredning enligt 23 kap. 3 § tredje stycket RB.

8.22 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1994:1763) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

1 §

Har påföljdsföreläggande utfärdats med stöd av 15 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, skall den unge underrättas om beslutet vid ett personligt sammanträffande och, om det är möjligt, i vårdnadshavares närvaro. Om ett personligt sammanträffande inte är möjligt eller brottet är ringa, får underrättelsen vara skriftlig.

Har åklagaren med stöd av 48 kap. 4 § rättegångsbalken utfärdat påföljdsföreläggande som avser villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter innan den misstänkte fyllt 21 år, skall åklagaren underrätta den misstänkte om beslutet vid ett personligt sammanträffande.

Om det är lämpligare, får en underrättelse enligt första och andra stycket lämnas av annan än den som meddelat beslutet.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att beslutet i vissa fall skall få fattas av polismyndighet. Som en följd av det har 1 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.23 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1997:902) om register över strafförelägganden

Förordning (1997:902) om register över påföljdsförelägganden

1 §

För de ändamål som anges i 5-7 §§ får det med hjälp av automatisk databehandling föras register över påföljdsförelägganden.

2 §

Inom Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, polismyndigheterna och Tullverket får det föras lokala register över påföljdsförelägganden.

3 §

Ett centralt register över påföljdsförelägganden får föras vid Åklagarmyndigheten.

4 §

Ett register över uppbörd i ärenden om påföljdsföreläggande får föras hos Rikspolisstyrelsen.

5 §

Ett lokalt påföljdsförelägganderegister får användas för handläggning av ärenden om påföljdsföreläggande och för tillsyn.

Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och polismyndigheterna är registeransvariga för de register som förs inom respektive myndighet. Tullverket är registeransvarigt för de register som förs inom verket.

6 §

Det centrala påföljdsförelägganderegistret får användas för handläggning av ärenden om påföljdsföreläggande och för uppgiftslämnande enligt 10-12 §§ förordningen (1970:60) om påföljdsföreläggande. Vidare får registret användas för tillsyn, planering, uppföljning och framställning av statistik.

Åklagarmyndigheten är registeransvarig för det centrala påföljdsförelägganderegistret.

7 §

Uppbördsregistret får användas för uppbörd enligt bötesverkställighetslagen (1979:189) i ärenden om påföljdsföreläggande. Det får också användas för tillsyn, planering, uppföljning och framställning av statistik.

Rikspolisstyrelsen är registeransvarig för uppbördsregistret.

9 §

Ett påföljdsförelägganderegister får innehålla uppgifter om

- 1. namn och titel på den som har utfärdat föreläggandet,*
- 2. den misstänktes namn, adress, personnummer eller samordningsnummer, kön, medborgarskap och körkortsinnehav,*
- 3. målsägandens namn, personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer och adress,*
- 4. brottsrubricering, gärningsbeskrivning och lagrum,*
- 5. påföljd, särskild rättsverkan och enskilt anspråk,*
- 6. den misstänktes inställning till föreläggandet,*
- 7. beslut av åklagare, polismyndighet och domstol,*
- 8. underrättelser enligt 10 och 12 §§ förordningen (1970:60) om påföljdsföreläggande, och*
- 9. ärendets handläggning i övrigt.*

Registret får även innehålla tekniska och administrativa uppgifter.

11 §

Åklagarmyndigheten får, efter samråd med Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Tullverket, meddela föreskrifter om tillämpningen av bestämmelserna om de lokala påföljdsförelägganderegistren.

12 §

Uppgifter får lämnas

- från ett lokalt påföljdsförelägganderegister till det ärenderegister som förs vid myndigheten eller kammaren, för att tillgodose diarieföringsskyldigheten enligt 15 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100),*
- mellan lokala påföljdsförelägganderegister och det centrala påföljdsförelägganderegistret, och*
- mellan det centrala påföljdsförelägganderegistret och uppbördsregistret.*

13 §

Uppgifter får tillföras

- det centrala påföljdsförelägganderegistret från det register som förs med stöd av 7 kap. 11 § körkortsförordningen (1998:980) för att tillgodose underrättelseskyldigheten enligt 10 och 12 §§ förordningen (1970:60) om påföljdsföreläggande, och*

- uppbördsregistret från postgirot om betalningar i ärenden om påföljdsföreläggande.

14 §

Uppgifter får lämnas från det centrala påföljdsförelägganderegistret till de register som förs med stöd av lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister. Uppgifter får också lämnas till andra register för att tillgodose underrättelseskyldigheten enligt 10, 12 och 15 §§ förordningen (1970:60) om påföljdsföreläggande.

17 §

I ett lokalt påföljdsförelägganderegister får för handläggning av ärenden endast diarienummer, namnet på den som utfärdat föreläggandet, den misstänktes namn och personnummer eller samordningsnummer samt målsägandens namn och personnummer, samordningsnummer eller organisationsnummer användas som sökbegrepp.

För tillsyn får samtliga registrerade uppgifter utom kön, medborgarskap och adress användas som sökbegrepp.

18 §

I det centrala påföljdsförelägganderegistret och uppbördsregistret får samtliga registrerade uppgifter utom kön, medborgarskap och adress användas som sökbegrepp.

19 §

Uppgifter i ett påföljdsförelägganderegister skall gallras senast tre år efter det kalenderår föreläggandet utfärdades. För uppbördsregistret gäller en motsvarande gallringstid på sex år.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har rubriken till den nu aktuella förordningen ändrats liksom ett flertal av förordningens bestämmelser.

8.24 Förslaget till förordning om ändring i körkortsförordningen (1998:980)

7 kap. 4 §

I förordningen (1999:1134) om belastningsregister och förordningen (1999:1135) om misstankeregister finns bestämmelser om rätt för en länsstyrelse eller för Vägverket att få uppgifter i dessa register för tillämpningen av körkortslagen och denna förordning.

I förordningen (2001:650) om vägtrafikregister finns bestämmelser om Rikspolisstyrelsens underrättelseskyldighet till Vägverket om dom, beslut, påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot som har antecknats i register som avses i lagen (1998:620) om belastningsregister.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 7 kap. 4 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.25 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister

2 §

Om förutsättningarna för registrering enligt 3 eller 4 § lagen (1998:620) om belastningsregister är uppfyllda, skall registret innehålla uppgifter om

- 1. namn, personnummer eller samordningsnummer och andra identitetsuppgifter,*
- 2. domen, beslutet, påföljdsföreläggandet eller föreläggandet av ordningsboten,*
- 3. de brott som den registrerade har begått samt påföljden,*
- 4. att ett brott har begåtts under påverkan av en sådan allvarlig psykisk störning som avses i 30 kap. 6 § brottsbalken,*
- 5. att en viss påföljd skall avse även annat brott, att den skall undanröjas eller att den skall ersätta en annan påföljd,*
- 6. beslut om utvisning ur Sverige enligt 4 kap. 7 § utlänningslagen (1989:529),*
- 7. förordnande om omedelbar verkställighet eller om ett sådant tillgodoräknande av frihetsberövande eller omhändertagande som avses i 33 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken,*

8. gjord personutredning,

9. dom eller beslut enligt 34 kap. 10 eller 18 § brottsbalken eller beslut enligt 19 § andra stycket bötesverkställighetslagen (1979:189),

10. att en dom eller ett beslut i den del som rör den utdömda påföljden eller avser sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet har vunnit laga kraft eller i något av dessa avseenden har överklagats,

11. att regeringen av nåd har efterskänt eller ändrat en påföljd som har förts in i belastningsregistret, samt

12. att resning har beviljats.

22 §

Ett registerutdrag enligt 9 § andra stycket första meningen lagen (1998:620) om belastningsregister skall endast innehålla uppgifter om domar, beslut eller påföljdsförelägganden där

1. någon annan påföljd än böter har dömts ut,

2. dagsböter har dömts ut för brott mot 3 kap. 5 §, 4 kap. 4 och 5 §§, 8, 9 och 14 kap. samt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken eller

3. böter har dömts ut för brott som avses i 6 kap. 8 och 10 §§ samt 16 kap. 11 § brottsbalken, narkotikastrafflagen (1968:64), lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, vapenlagen (1996:67), vapenförordningen (1996:70) och äldre vapenlagstiftning.

Om påföljden även avser något annat brott än de som anges i första stycket 2 och 3, skall också uppgifter om det brottet lämnas ut.

Ett registerutdrag enligt 9 § andra stycket andra meningen lagen (1998:620) om belastningsregister skall endast innehålla uppgifter om domar, beslut eller påföljdsförelägganden där påföljd har dömts ut för brott mot 3 kap. 1, 2 och 6 §§, 4 kap. 1 §, 6 kap., 8 kap. 6 § och 16 kap. 10 a § brottsbalken. Om påföljden även avser något annat brott, skall också uppgifter om det brottet lämnas ut.

25 §

Om den som är medborgare i eller har hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge genom dom, beslut eller påföljdsföreläggande har ålagts någon annan påföljd än böter, skall Rikspolisstyrelsen underrätta registreringsmyndigheten i den staten.

31 §

Åklagarmyndigheterna och polismyndigheterna skall, i fråga om den som skall registreras på grund av ett påföljdsföreläggande enligt 3 § 1 eller ett beslut enligt 3 § 4 eller 5 lagen (1998:620) om belastningsregister, lämna sådana uppgifter till Rikspolisstyrelsen som anges i 2 § 2 och 3 samt 8 § denna förordning. Myndigheterna skall också lämna sådana uppgifter till Rikspolisstyrelsen som krävs för gallring av registret enligt 16 § 5 och 6 lagen om belastningsregister.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande och att beslutet i vissa fall skall få fattas av polismyndighet. Som en följd av det har 2, 22, 25 och 31 §§ den nu aktuella förordningen ändrats.

8.26 Förslaget till förordning om ändring i insiderförordningen (2000:1101)

7 §

Registret skall förstöras när

- 1. ärendet har avslutats hos Finansinspektionen utan att det överlämnats till åklagare,*
- 2. domstol har meddelat dom eller beslut i fråga om misstänkt brott eller överträdelse och domen eller beslutet har vunnit laga kraft,*
- 3. påföljdsföreläggande som rör brottet har godkänts, eller*
- 4. inspektionen eller domstol har meddelat beslut om särskild avgift enligt 20 § lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument och beslutet har vunnit laga kraft.*

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 7 § den nu aktuella förordningen ändrats.

8.27 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2001:650) om vägtrafikregister

5 kap. 2 §

Rikspolisstyrelsen skall underrätta Vägverket om dom, beslut, påföljdsföreläggande eller föreläggande av ordningsbot som har antecknats i register som avses i lagen (1998:629) om belastningsregister, om den registrerade har gjort sig skyldig till brott som avses i följande bestämmelser:

1. 3 kap. 1, 2 eller 5-9 § brottsbalken eller någon av dessa paragrafer och 3 kap. 11 § brottsbalken,
2. 4 kap. brottsbalken,
3. 6 kap. 1-6 § brottsbalken eller någon av dessa paragrafer och 6 kap. 15 § brottsbalken,
4. 8 kap. 1 eller 4-7 § brottsbalken eller någon av dessa paragrafer och 8 kap. 12 § brottsbalken,
5. 9 kap. 1 eller 3-5 § brottsbalken eller någon av dessa paragrafer och 9 kap. 11 § brottsbalken,
6. 10 kap. 1, 3 eller 5 § brottsbalken eller någon av dessa paragrafer och 10 kap. 9 § brottsbalken,
7. 11 kap. brottsbalken,
8. 12 kap. 3 § brottsbalken eller 12 kap. 3 och 5 §§ brottsbalken,
9. 13 kap. brottsbalken,
10. 17 kap. 1, 2, 4 eller 5 § brottsbalken eller 17 kap. 1 och 16 §§ brottsbalken,
11. lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
12. 13 kap. 1 § luftfartslagen (1957:297),
13. lagen (2000:1225) om straff för smuggling eller den upphävda lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
14. narkotikastrafflagen (1968:64),
15. skattebrottslagen (1971:69),
16. lagen (1971:965) om straff för trafikbrott som har begåtts utomlands,
17. 30 § första, andra eller tredje stycket lagen (1990:1157) om säkerhet vid tunnelbana och spårväg,
18. 3 eller 4 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,
19. 20 kap. 3-5 eller 7 § sjölagen (1994:1009),
20. 6 kap. yrkestrafiklagen (1998:490),
21. lagen (1998:492) om biluthyrning,
22. lagen (2001:558) om vägtrafikregister,

23. *fordonslagen (2002:574) eller den upphävda fordonskungörelsen (1972:595),*

23 a. *10 kap. 2 § första, andra eller tredje stycket järnvägslagen (2004:519),*

24. *den upphävda förordningen (1987:27) om fordon i internationell vägtrafik i Sverige,*

25. *förordningen (1993:185) om arbetsförhållanden vid vissa internationella vägtransporter,*

26. *förordningen (1994:1297) om vilotider vid vissa vägtransporter inom landet,*

27. *förordningen (2004:865) om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m. eller den upphävda förordningen (1995:521) om behöriga myndigheter, m.m. i fråga om kör- och vilotider samt färdskrivare vid vägtransporter,*

28. *yrkestrafikförordningen (1998:779),*

29. *förordningen (1998:780) om biluthyrning,*

30. *förordningen (1998:786) om behöriga myndigheter, m.m. i fråga om internationella transporter inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),*

31. *trafikförordningen (1998:1276),*

31 a. *fordonsförordningen (2002:925), eller*

32. *denna förordning.*

Detsamma skall gälla om den registrerade har gjort sig skyldig till brott mot föreskrifter, förelägganden eller förbud enligt lagen (1982:821) om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av författningarna under 23 och 24-32 i första stycket.

5 kap. 4 §

När en underrättelse enligt 2 § lämnas skall även dom, beslut, påföljdsföreläggande och föreläggande av ordningsbot, som tidigare har antecknats i registret och om vilka underrättelse enligt 2 § skall lämnas, tas med i underrättelsen under fem år från det domen eller beslutet meddelades eller föreläggandet godkändes.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 5 kap. 2 och 4 §§ den nu aktuella förordningen ändrats.

8.28 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2004:865) om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m.

10 kap. 3 §

Rikspolisstyrelsen skall underrätta Tullverket om dom, beslut, påföljdsföreläggande eller föreläggande om ordningsbot som gäller ansvar enligt denna förordning i fråga om en vägtransport med fordon som är registrerat i utlandet, om transporten inte avser linjetrafik.

När det gäller Rikspolisstyrelsens skyldighet att underrätta Vägverket finns bestämmelser i 5 kap. förordningen (2001:650) om vägtrafikregister.

Förslaget i avsnitt 6.3 innebär bl.a. att institutet strafföreläggande i fortsättningen skall benämnas påföljdsföreläggande. Som en följd av det har 10 kap. 3 § den nu aktuella förordningen ändrats.

Bilaga 1, Dir. 2000:90

Sammanfattning av uppdraget

En beredning tillkallas med uppgift att verka för rättsväsendets utveckling. En huvuduppgift för beredningen blir att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete. När det gäller lagföringen av brott skall beredningen särskilt undersöka möjligheterna att förkorta den genomsnittliga genomströmningstiden från brottsanmälan till dom och straffverkställighet. Beredningen skall också särskilt överväga på vilket sätt brottsutredningsverksamheten kan förbättras. Beredningen skall vidare uppmärksamma frågor om myndigheters lokalisering. I beredningens uppgift skall även ingå att överväga frågor om utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet inom rättsväsendet. Beredningens överväganden bör kunna leda till förslag som kan komma att innefatta allt från författningsändringar till ändringar av såväl administrativ som organisatorisk karaktär.

Beredningens arbete skall ske i nära samverkan med berörda myndigheter inom rättsväsendet och därvid ta hänsyn till det utvecklingsarbete som pågår. Detta utgör en fortsättning på och ett komplement till det arbete som redan inletts mellan företrädare för myndigheterna inom rättsväsendet och Regeringskansliet.

Delbetänkanden skall presenteras av beredningen efter hand som olika frågor behandlas.

Beredningen skall senast före utgången av år 2003 redovisa det vid detta tillfälle aktuella läget inom rättsväsendet för de frågor som ankommer på beredningen samt en plan för det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet (prop. 2000/2001:1, utgiftsområde 4, avsnitt 4.3.1, bet. 2000/01:JuU1). Häri ligger bl.a. krav på att brott skall klaras upp samt leda till lagföring så snabbt och effektivt som möjligt utan att rättssäkerhetskraven åsidosätts. I syfte att uppnå detta har ett omfattande utvecklingsarbete bedrivits inom rättsväsendet under senare år. Sverige har vid en internationell jämförelse kommit långt i arbetet med att skapa ett rättsväsende som svarar mot högt ställda krav på snabbhet, effektivitet och rättssäkerhet. Samarbetet mellan rättsväsendets olika myndigheter utvecklas positivt. Samverkan är etablerad i många olika former och på flera nivåer.

Denna positiva utveckling till trots har ibland frågor av t.ex. administrativ, organisatorisk och författningsmässig karaktär betraktats utan tillräcklig samordning. Processer som hänför sig till gränssnitten mellan myndigheterna förtjänar således att ägnas ytterligare uppmärksamhet. En utvecklad och djupgående myndighets-samverkan som ett sätt att uppnå bl.a. en ökad snabbhet och effektivitet bör ha förutsättningar att få större genomslag. Samverkan skall ske med respekt för den grundläggande rollfördelningen mellan rättsväsendets myndigheter. Denna rollfördelning utgör ytterst en garanti för den demokratiska rättsstaten. I detta sammanhang måste främst domstolarnas och domarnas oberoende och särskilda roll framhållas.

En utgångspunkt bör kunna vara att en ökad samverkan myndigheter emellan samt en helhetssyn på rättsväsendet och ett flödesorienterat tänkesätt kan bidra till ökad effektivitet, snabbhet och rättssäkerhet. Det bör också bidra till att allmänheten uppfattar myndigheterna som mera tillgängliga och att stärka uppfattningen om en bra information och ett positivt bemötande.

Behov av en reformering

Allmänna utgångspunkter

Det fortsatta reformarbetet bör liksom hittills utgå från ett medborgarperspektiv och en helhetssyn på verksamheten inom rättsväsendet (jfr prop. 2000/2001:1, utgiftsområde 4, avsnitt 4.4.1). Medborgarperspektivet innebär att det alltid är nyttan för den enskilde medborgaren av tillänkta förändringar och reformer som

skall stå i fokus. Helhetssynen innebär bl.a. att konsekvenserna för samtliga myndigheter av tilltänkta reformer och förändringar måste beaktas. Hinder av administrativ, organisatorisk och författningsmässig art som motverkar en snabb, effektiv och rättssäker hantering inom rättsväsendet bör identifieras och – i den mån det är möjligt och önskvärt – undanröjas. En långtgående myndighetssamverkan – med fortsatt bibehållen respekt för den grundläggande rollfördelningen – skall eftersträvas. Rättskedjerspektivet, där samverkan och sambanden mellan myndigheterna poängteras, tillsammans med medborgarperspektivet skall således utgöra ledstjärnor i arbetet.

När det gäller innebörden av uttrycket rättsväsendet skall framhållas att i detta sammanhang avses – om inte annat uttryckligen anges – myndigheter som omfattas av politikområdet rättsväsendet.

I det följande redovisas ett antal områden där det bör finnas utrymme för förändringar av olika slag. För närvarande intar därvid frågor om minskade genomströmningstider i brottmål, den brottsutredande verksamheten, myndigheters lokalisering, utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet en central plats. I ett senare skede kan det också bli aktuellt att mera direkt inrikta sig mot andra frågor, t.ex. sådana som rör tvistemål och förvaltningsmål. Regeringen återkommer i så fall till dessa frågor. Här skall framhållas att det arbete med att utveckla och reformera rättsväsendet som nu och i framtiden bedrivs av rättsväsendets myndigheter och av regering och riksdag inte får hämmas av den tillkallade beredningens uppdrag. Det är tvärtom viktigt att detta reformarbete fortsätter med oförminskad kraft. Ett exempel på vad som pågår inom detta område är reformeringen av tingsrättsorganisationen.

De frågor som behandlas i det följande hör nära samman med och går delvis in i varandra. Så torde t.ex. en väl fungerande brottsutredningsverksamhet vara en förutsättning för ett snabbare flöde genom brottmålskedjan. Myndigheters lokalisering bör även ha betydelse för en effektiv och snabb hantering etc.

Minskade genomströmningstider i brottmål

En huvuduppgift i ett framtida reformarbete är att se över rättsväsendets hantering av brottmål för att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet förkorta de totala genomströmningstiderna.

Det kan här vara relevant att återge viss statistik som rör genomströmningstider i brottmål.

Antalet till polisen inkomna ärenden utgjorde ca 1 160 000 år 1997, 1 170 000 år 1998 och 1 164 000 år 1999. De balanserade ärendena minskade med drygt 23 000 ärenden eller med 12 procent mellan 1997 och 1998 samt med 2 procent mellan 1998 och 1999 (se prop. 2000/2001:1, utgiftsområde 4, avsnitt 4.6.1 samt prop. 1999/2000:1, utgiftsområde 4, avsnitt 4.3.4). Trots de minskade balanserna ökade andelen balanserade ärenden som var äldre än tolv månader från 22 procent vid utgången av år 1997 till 24 procent vid utgången av år 1998. Vid utgången av år 1999 hade denna andel dock minskat till 19 procent. Genomströmningstiderna blev under perioden 1997–1999 längre inom nästan samtliga områden. Inom närpolisen har dock den genomsnittliga handläggningstiden inte ökat nämnvärt. Vid utgången av år 1999 var den 67 dagar. Antalet ärenden som redovisats till åklagare minskade från 192 482 ärenden år 1997 till 185 430 ärenden år 1998. År 1999 minskade antalet ytterligare till 168 228 ärenden.

Ur polisens årsredovisning för 1999 framgår att den genomsnittliga genomströmningstiden nu är för t.ex. våldsbrottsärenden 143 dagar, narkotikabrottsärenden 81 dagar och tillgrepps- och skadegörelsebrott 24 dagar.

Det finns naturligtvis flera förklaringar till de ökande genomströmningstiderna. Så förlänger, statistiskt sett, t.ex. avarbetningar av balanser av äldre mål den genomsnittliga genomströmningstiden för nya mål/ärenden.

Runt om i landet pågår nu en rad försöksprojekt som syftar till att, inom ramen för gällande regelverk, förkorta de totala genomströmningstiderna från brottsanmälan till dom. De första projekten startade för ca ett och ett halvt år sedan i Handen och i Jönköping. Ett av flera medel som man i projekten har använt för att minska genomströmningstiderna har varit att öka parallelliteten i handläggningen. Det innebär att nästa led i kedjan påbörjar handläggningen innan det tidigare ledet är helt klart med sin del. Man har också – i detaljerna – sett över rollfördelningen mellan framför allt polis och åklagare men även mellan åklagare och tingsrätt. En positiv effekt – vid sidan av minskade genomströmningstider – av det utökade samarbetet på dessa orter uppges för t.ex. domstolarnas del ha varit att antalet inställda huvudförhandlingar har minskat.

Det finns inte några givna svar på frågan hur brottmålsprocessen kan effektiviseras och förbättras. En författningsöversyn i syfte att skapa ett permanent snabbt förfarande i brottmål bör dock kunna övervägas. För att nämna några exempel skulle det inom ramen för en sådan översyn kunna vara aktuellt att t.ex. se över rollfördel-

ningen inom brottmålskedjan men också att överväga att införa särskilda tidsfrister för olika led i brottmålsprocessen. Frågan om tidsfrister är emellertid komplicerad, bl.a. eftersom detta skulle komma att innebära en ytterligare prioritering av vissa brottmål vid sidan av de prioriteringar som redan finns. Samtidigt måste också beaktas att ett snabbförfarande inte får leda till sämre rättssäkerhet för den som är berörd av brottsutredningen.

Det kan också finnas anledning att överväga vilken omfattning som brottsutredningarna måste ha i olika situationer. Det är möjligt att förenklingar kan genomföras i detta avseende som i kombination med andra åtgärder kan leda till en snabbare genomströmning. Även frågor om dokumentationskraven under en förundersökning kan vara aktuella att överväga i detta sammanhang.

Det finns naturligtvis även andra åtgärder än en författningsöversyn som kan vara aktuella. Det kan t.ex. gälla allt från att se över administrativa rutiner till frågan om harmonisering av organisationer.

En särskild fråga när det gäller att förkorta genomströmningstiderna är möjligheterna att utnyttja modern teknik. Den moderna tekniken bör i långt större utsträckning än i dag kunna bidra till att stödja brottmålsprocessen och därigenom också medverka till att förkorta genomströmningstiderna i rättsväsendet. Inom detta område bör det således finnas utrymme för förändringar av olika slag.

Den brottsutredande verksamheten m.m.

Hanteringen av brottmål intar en central plats inom rättsväsendet. I brottmålskedjan intar brottsutredningarna hos polisen en särställning. Frågan om hur denna utredningsverksamhet skall kunna ytterligare förbättras bör också hamna i fokus i det fortsatta reformarbetet.

Brottsutredningar bedrivs i dag inom polisen på olika nivåer, nämligen hos närpolisen samt vid kriminal- och länskriminalavdelningar. Viss brottsutredande verksamhet bedrivs centralt vid Rikspolisstyrelsen hos Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen. Även i den lokala polisens utryckningsverksamhet bedrivs brottsutredning i form av s.k. förstahandsåtgärder.

För närvarande arbetar cirka 30 procent av landets 16 200 poliser med brottsutredningar. Av dessa beräknas ca 1 200 vara närpoliser medan 3 700 arbetar vid kriminal- och länskriminalavdelningarna (Polisväsendets budgetunderlag för åren 2001–2003, avsnitt 7.3).

En stor del av landets brottsutredningar avseende ekonomisk brottslighet bedrivs av poliser som är inkommenderade att tjänstgöra vid Ekobrottsmyndigheten. Ekobrottsmyndigheten – som är en åklagarmyndighet – inrättades den 1 januari 1998. Inrättandet av Ekobrottsmyndigheten har inneburit att två av länkarna i den s.k. brottmålskedjan i viktiga avseenden har kommit närmare varandra med betydande effektivitetsvinster som följd. Vid myndigheten arbetar åklagare, poliser och även andra specialister i nära samverkan med varandra. Under år 1999 tjänstgjorde i genomsnitt 387 personer vid Ekobrottsmyndigheten. Av dessa var 194 anställda vid myndigheten. Övriga 193 var poliser.

Även vid skattemyndigheterna bedrivs idag brottsutredande verksamhet. Denna verksamhet utförs vid skattebrottsenheterna, som inrättades under år 1998. Enheterna har bedrivit operativ verksamhet med inriktning på skatte- och bokföringsbrott sedan våren 1999. Under år 2000 tjänstgjorde ca 100 personer vid skattebrottsenheterna och en ytterligare utbyggnad planeras. Enheterna har inneburit ett resurstillskott för utredning av ekonomisk brottslighet.

Tullverket har ansvaret för utredning av alla smugglingsbrott. Brottsutredningarna verkställs av särskilda tullkriminalenheter inom verket. Enheterna är organisatoriskt åtskilda från den fiskala verksamheten. Personalen vid tullkriminalenheterna är tulltjänstemän som har fått kompletterande utbildning för handläggning av brottsutredningar. Under år 2000 tjänstgjorde ca 94 personer vid enheterna.

Uppklaringsprocenten för samtliga brott år 1998 var 27 procent. Samma år uppgick uppklaringsprocenten för brott mot brottsbalken till 20 procent. Andelen uppklarade brott har minskat successivt, främst sedan början av 1980-talet. Det har dock skett en tydlig förbättring under de senaste två åren (uppgifterna är hämtade ur Brottsförebyggande rådets kriminalstatistik och Brottsförebyggande rådets tidskrift, APROPÅ nr 2/2000 s. 30 f).

Det totala antalet ärenden som redovisades från polisen till åklagare minskade med 9 procent mellan åren 1998 och 1999. Betydande minskningar i denna del gällde för tillgrepps- och skadegörelsebrott, våldsbrott, övriga brott och ekobrott (uppgifterna är hämtade ur Polisens årsredovisning för 1999). Endast 14 procent av polisens ärenden överlämnas nu till åklagare mot 26 procent vid mitten av 1990-talet. Drygt en miljon ärenden lades ned eller skrevs av under år 1998 på grund av att spaningsuppslag saknades eller spaning-

arna inte gett något resultat (uppgifterna är hämtade ur den s.k. SAMRED-rapporten 991011 från Justitiedepartementet).

Under senare tid har det, från olika håll, framförts vissa synpunkter när det gäller den brottsutredande verksamheten.

Riksåklagaren har konstaterat att möjligheten att klara upp ett brott väsentligt har minskat under hela 1990-talet. Riksåklagaren framhåller att det inom hela åklagarorganisationen finns en oro för att polisens resurser för den brottsutredande verksamheten inte tillgodoser de krav som måste ställas på en av de kanske viktigaste funktionerna i ett rättssamhälle, nämligen att de brott som har begåtts skall klaras upp och leda till lagföring. Det gäller en oro för såväl kvalitet som kvantitet. Riksåklagaren har från åklagarväsendet inhämtat att kvalitén på polisutredningarna ofta inte uppnår en godtagbar nivå och att det i mycket stor utsträckning krävs kompletteringar av utredningarna såväl vad gäller rena formella krav som mer materiellt inriktade uppgifter. Riksåklagaren uppger också att många åklagare upplever att de får ”kämpa om utredningsmän” och att det blir allt svårare att driva utredningar med de krav som nu gäller i fråga om förbättrad lagföring och kortare handläggningstider (uppgifterna är hämtade ur Riksåklagarens budgetunderlag för år 2001).

Granskningskommissionen i anledning av brottsutredningen efter mordet på Olof Palme har i sitt betänkande pekat på brister och oklarheter i brottsutredningssystemet (SOU 1999:88). I betänkandet behandlas således frågor om bl.a. ansvars- eller rollfördelningen mellan polis och åklagare samt förundersökningsledarskapets innebörd.

När det gäller frågan hur utredningsverksamheten hos polisen bör vara organiserad har riksdagen i ett tillkännagivande till regeringen uttalat att regeringen bör se över denna fråga och vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma en specialisering av utredningsverksamheten inom närpolisen (bet. 1999/2000:JuU11, rskr. 1999/2000:211).

Rikspolisstyrelsen har uppgett att den brottsutredande verksamheten, till följd av resursläget, inte är helt tillfredsställande (Polisväsendets budgetunderlag för åren 2001–2003, avsnitt 6.4). Rikspolisstyrelsen har dock framhållit att en av orsakerna till att antalet ärenden som redovisats till åklagare har minskat är de nya reglerna om ledningen av förundersökningen i brottmål, det s.k. fördelningscirkuläret. Dessa har inneburit att polisen har fått större möjligheter att på egen hand slutföra handläggningen av vissa ärenden. Även förändringar i antalet till polisen inkomna ärenden har lyfts

fram när det gäller antalet ärenden som redovisas till åklagare (uppgifterna är hämtade ur Polisens årsredovisning för år 1999).

Det pågår arbete inom såväl polis- som åklagarväsendena för att förbättra den brottsutredande verksamheten. Samtidigt finns det skäl att i det fortsatta utvecklingsarbetet fokusera än mer på denna verksamhet. Det finns naturligtvis inget enkelt svar på frågan hur det går att uppnå en bättre fungerande sådan verksamhet. Ett brett angreppssätt bör därför anläggas där såväl ny lagstiftning som administrativa och organisatoriska förändringar övervägs. Även frågor om rollfördelning, utveckling av arbetsmetoder, möjlighet att utnyttja modern teknik, utbildning och kompetensutveckling samt rekrytering bör kunna övervägas i detta sammanhang. Samarbete och samverkan inom rättsväsendet bör utgöra ledstjärnor i arbetet.

Vad gäller rättsväsendets och särskilt polisens arbetsmetoder finns det anledning att överväga om det behövs författningsändringar som kan förbättra möjligheterna att förhindra, avslöja, utreda eller lagföra brott. Inte minst gäller det brott av organiserad eller annan allvarlig karaktär. I det sammanhanget kan det t.ex. finnas anledning att överväga frågor om tvångsmedel.

Utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet

Vid sidan av de reformer som rör redovisade områden kan sägas ligga frågor om utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet inom rättsväsendet. När det gäller den framtida utvecklingen bör dock på nytt framhållas att frågorna hör ihop på ett eller annat sätt. Frågor som rör utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet bör således kunna vara aktuella även vid överväganden som gäller t.ex. minskade genomströmningstider i brottmål och den brottsutredande verksamheten.

Brottsutvecklingen har inneburit att det ställs allt större krav när det gäller kompetens, skicklighet och effektivitet. Rättsväsendets myndigheter utvecklar också fortlöpande sin verksamhet för att kunna möta dessa krav. Här redovisas i korthet vad som pågår på detta område inom polis-, åklagar- och domstolsväsendena.

Polisutbildningen har genomgått stora förändringar under de senaste åren. Den nya grundutbildningen startade i januari 1998 vid Polishögskolan i Solna. Ett nytt antagningssystem tillämpas och utbildningen bygger på en ny metodik. Umeå universitet har fått ansvaret att vid sidan av Polishögskolan bedriva grundutbildning för poliser. Inom Rikspolisstyrelsen övervägs nu om utbildningen

också skall förläggas till ytterligare någon eller några orter i de södra delarna av landet.

Polismyndigheterna har utarbetat chefsförsörjningsprogram och planer för kompetensförsörjning. Flera myndigheter har ett samarbete i dessa frågor med universitet och högskolor. Ledarskapscentrum vid Polishögskolan har tillkommit för att stödja polismyndigheterna i deras arbete med chefsförsörjning och chefsutveckling. Polishögskolan erbjuder vidareutbildning till samtliga polismyndigheter och flera av utbildningarna är öppna för civilanställd personal och deltagare från övriga rättsväsendet.

Även åklagarväsendet utvecklar fortlöpande sin verksamhet för att kunna möta de krav som ställs på en modern organisation inom rättsväsendet. Inom åklagarväsendet genomförs därför betydande utbildningsåtgärder för åklagarna. Det finns numera ett stort antal åklagare med specialistkompetens på de kriminalpolitiskt prioriterade områdena. Under år 2000 har alla specialiståklagare påbörjat en 3-årig högre åklagarutbildning som bl.a. tar sikte på olika brottstyper, t.ex. gränsöverskridande grov brottslighet, grova vålds- och narkotikabrott samt grova sexualbrott mot barn. Dessutom får samtliga åklagare som genomgått grundkursen för åklagare fortlöpande vidareutbildning varje år. Under 1999 ökade antalet utbildningsdagar från 4 till 17. Utvecklingen inom åklagarväsendet har fört med sig att det numera finns goda möjligheter till individuell utveckling och verksamhetsanpassad kompetens för åklagarna.

Inom domstolsväsendet genomförs nu utbildningsåtgärder i enlighet med en av Domstolsverket tillsammans med domstolarna utarbetad plan för domstolsanställda. Genom denna nya utbildningsplan kommer antalet kurser att utökas för samtliga personalkategorier. Utbildningsinsatser för icke ordinarie domare kommer sannolikt att utökas ytterligare till följd av det uppdrag som regeringen lämnade till Domstolsverket i regleringsbrevet för år 2000 avseende utformningen av domarutbildningen. Ordinarie domare kommer under de första anställningsåren att kallas till sammanlagt fem veckors obligatorisk utbildning. Samtliga domare kommer fortsättningsvis att kallas till en veckas återkommande utbildning vart tredje år. I övrigt erbjuds ett omfattande utbud av fördjupningskurser och specialkurser i olika ämnen. Samarbetet med universitet och högskolor kommer att utökas. Enligt utbildningsplanen kommer även övrig personal att kallas till baskurser, grundkurser, påbyggnadskurser och återkommande utbildning.

När det gäller domarutbildningen har regeringen fattat beslut om att den praktiska tjänstgöringen i underrätt skall förlängas från

ett till två år. Regeringen har dessutom för avsikt att i särskild ordning se över domarutbildningen i ett bredare perspektiv (se regeringens skrivelse [1999/2000:106] Reformeringen av domstolsväsendet – en handlingsplan).

Här kan också nämnas den högre utbildning i tillämpad kriminologi som Brottsförebyggande rådet bedriver tillsammans med kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet. Utbildningen, som startade vårterminen 1999, ger 40 universitetspoäng och vänder sig till all personal inom rättsväsendet. Hittills har 110 personer antagits till utbildningen.

Det finns även i fortsättningen skäl att följa det arbete som pågår – i detta sammanhang – för att förvissa sig om att utvecklingen sker samordnat och med en helhetssyn för ögonen. Ett reformbehov inom nu aktuellt område kan handla om allt från gemensam utbildning och utbytestjänstgöring till behörighetskrav för de olika yrkesbanorna och arbetsuppgifter inom ramen för dem.

Lokaliseringsfrågor

En annan fråga gäller myndigheters lokalisering. Vid överväganden om myndigheters lokalisering innebär det anlagda helhetsperspektivet att myndigheternas planering av var viss verksamhet skall lokaliseras måste samordnas. Om t.ex. kriminalvården planerar var häkten skall lokaliseras får detta konsekvenser även för polisen när det gäller t.ex. lokalisering av arrester. Å andra sidan är kriminalvårdens transportorganisation beroende av var tingsrätterna är lokaliserade. Även åklagarna är beroende av och tjänar på korta avstånd till tingsrätterna etc.

Medborgarperspektivet innebär i detta sammanhang att det inte skall vara orimliga geografiska avstånd mellan medborgarna och rättsväsendets myndigheter. Å andra sidan bör man beakta att myndigheternas verksamhet ställer olika krav på närhet. Detta förhållande leder till att vissa av rättsväsendets myndigheter bör finnas lokaliserade till många orter över hela landet.

De omorganisationer av framför allt polis- och åklagarväsendena som ägt rum under senare år har på många orter fått till följd att de geografiska avstånden mellan utredningspersonalen och åklagarna har ökat. Det har framförts att det i sin tur har inneburit försämringar när det gäller det faktiska utredningsarbetet och samarbetet mellan polis och åklagare. Det finns nu skäl att överväga vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att i möjligaste mån överbrygga de hinder som uppstått genom organisationsförändringarna.

Här kan nämnas att i det arbete som nu pågår i särskild ordning med att reformera tingsrättsorganisationen utgör bl.a. den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter en viktig komponent.

Även för övriga delar av rättsväsendet och alldeles oavsett om organisationsförändringar har ägt rum finns det skäl att ägna lokaliseringsfrågor särskild uppmärksamhet. En fråga som bör vara aktuell att överväga i detta sammanhang är om det finns behov av ett särskilt "samordningsforum" för lokaliseringsfrågor inom hela rättsväsendet. Vid ett sådant forum skulle myndigheterna ha att t.ex. presentera sina såväl kortsiktiga som långsiktiga planer i lokaliseringsfrågor. Även andra frågor som hör samman med var viss verksamhet skall vara lokaliserad bör kunna diskuteras och samordnas inom ramen för ett sådant forum.

Uppdraget

En särskild beredning tillkallas med uppgift att verka för rättsväsendets utveckling. En huvuduppgift för beredningen blir att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete.

En viktig uppgift för beredningen är att bidra till att utvecklingsarbetet inom rättsväsendet sker samlat och utifrån ett helhetsperspektiv.

Målet för beredningen skall vara att bidra till att uppnå en ökad kvalitet i vid bemärkelse inom hela rättsväsendet. Beredningen skall därvid särskilt uppmärksamma frågor om en effektivare lagföring för brott och kortare genomströmningstid för mål och ärenden. I det sammanhanget skall beredningen överväga om det behövs förändringar i de regelsystem som styr främst polisens spanings- och utredningsverksamhet, åklagarnas verksamhet samt rättegångsförfarandet. Beredningen bör även överväga om det behövs några organisatoriska åtgärder på detta område.

Beredningen skall kontinuerligt kartlägga och följa det utvecklingsarbete som äger rum inom rättsväsendet. Resultaten av de granskningar av rättsväsendets myndigheter som har gjorts i olika sammanhang bör analyseras och beaktas. Beredningen skall fortlöpande identifiera organisatoriska, administrativa och författningsmässiga hinder för en rationell och effektiv verksamhet. Beredningen skall vidare bedöma och utveckla andras och egna förslag och idéer och därefter initiera det arbete som krävs. Här skall framhål-

las att den formella kompetensen att genomföra förändringar i vissa fall ligger hos myndigheterna och i andra fall hos regering och riksdag. Beredningens uppdrag innebär i detta hänseende självfallet ingen förändring. I många fall kan beredningen fullgöra sitt uppdrag genom att ta initiativ till att myndigheterna uppmärksammas på att det finns ett behov av förändring och sedan överlämna åt myndigheterna att själva besluta om åtgärder eller om att lägga fram förslag. I andra fall krävs att beredningen själv lägger fram förslag. Det får bli en uppgift för beredningen att från fall till fall ta ställning till vilken väg som bör väljas.

En del frågor som ligger inom ramen för beredningens uppdrag kan vara föremål för redan pågående arbete inom Regeringskansliet eller hos någon myndighet. Det är inte avsikten att sådant arbete skall avstanna eller försenas genom tillsättandet av beredningen. I sådana fall förutsätts i stället att beredningen och berörda parter kommer överens om hur arbetet i fortsättningen skall bedrivas. Under den tid som beredningen arbetar kan det också framträda nya områden där ett reformbehov föreligger. Även i sådana fall får det förutsättas att beredningen och berörda parter kommer överens om hur arbetet skall bedrivas.

En aktiv medverkan från rättsväsendets myndigheter är en nödvändig förutsättning för att utvecklingsarbetet skall kunna bli framgångsrikt. Hinder för ett snabbt och effektivt flöde genom rättskedjan identifieras bäst med hjälp av dem som rent faktiskt arbetar inom rättsväsendet. Beredningens arbete skall således ske i nära samverkan med berörda myndigheter inom rättsväsendet. För detta ändamål skall inrättas särskilda referens- och arbetsgrupper.

Inom de områden som här redovisas bör det finnas utrymme för förändringar av olika slag. Beredningen är oförhindrad att ta upp även andra frågor som arbetet ger anledning till och som gäller utvecklingen av rättsväsendet. För domstolarnas del kan det t.ex. gälla handläggningen av tvistemål och övriga domstolsuppgifter.

Beredningens arbete skall dock, åtminstone tills vidare, såvitt gäller domstolsväsendet endast omfatta verksamheten vid de allmänna domstolarna. Detta hindrar emellertid inte att beredningen när den lägger fram sina förslag kan ta hänsyn till att de lösningar som tas fram kan komma till användning också inom domstolsväsendet i övrigt.

I det följande redovisas några frågor som beredningen särskilt bör uppmärksamma inom ramen för sitt arbete.

Minskade genomströmningstider i brottmål

En huvuduppgift för beredningen är att se över rättsväsendets hantering av brottmål i syfte att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet förkorta den totala genomströmningstiden från brottsanmälan till dom och straffverkställighet. Beredningen bör här kunna lämna förslag till åtgärder av olika slag. Dessa förslag kan komma att innefatta allt från att identifiera behov av författningsändringar till att ta fram färdiga förslag till sådana. Även förslag till förändringar av såväl administrativ som organisatorisk karaktär bör kunna ingå i beredningens överväganden. Frågor om utbildning och kompetensutveckling skulle också kunna bli aktuella att överväga i detta sammanhang.

Det är också en uppgift för beredningen att överväga på vilket sätt den moderna tekniken på ett bättre sätt än i dag kan stödja brottmålsprocessen och därigenom också bidra till bl.a. kortare genomströmningstider. Uppdraget i denna del innefattar även att undersöka om det i lagstiftningen finns hinder mot ett effektivt utnyttjande av IT-stödet i rättsväsendets verksamhet.

Den brottsutredande verksamheten m.m.

En annan huvuduppgift för beredningen, som hör nära samman med den föregående, är den brottsutredande verksamheten. En väl fungerande brottsutredningsverksamhet torde vara en grundförutsättning för en hög uppklaringsprocent samt ett snabbare flöde genom brottmålskedjan.

Beredningen skall överväga på vilket sätt denna verksamhet kan förbättras. Frågan bör närmas utifrån ett brett angreppssätt och kan komma att innefatta överväganden som innebär förslag till förändringar av såväl författningsmässig som administrativ och organisatorisk karaktär. Även frågor om rollfördelning, utveckling av arbetsmetoder, möjligheter att utnyttja modern teknik, utbildning och kompetensutveckling samt rekrytering bör kunna ingå i övervägandena. För att nå målen när det gäller kriminalpolisverksamheten är det nödvändigt att beredningen också i viss utsträckning behandlar frågor om ordningspolisverksamheten. Det är emellertid inte avsikten att beredningen mera allmänt skall göra någon översyn av arbetsmetoderna inom ordningspolisverksamheten.

Beredningens överväganden när det gäller frågor av författningsmässig karaktär kan innebära allt ifrån att identifiera behov av författningsändringar till att presentera färdiga förslag till sådana.

Såvitt avser beredningens överväganden av författningsmässig karaktär och frågor om arbetsmetoder är det motiverat att även inbegripa Tullverkets och skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet i beredningens uppdrag.

När det gäller frågor av organisatorisk karaktär skall det i beredningens uppdrag även ingå att se över frågan om en specialisering av utredningsverksamheten inom närpolisen och jämföra detta med andra alternativ.

Beredningen skall vidare beakta de synpunkter som framförs i Granskningskommissionens betänkande (SOU 1999:88) såvitt gäller den brottsutredande verksamheten. Det innebär att beredningen skall ha till uppgift att bl.a. se över frågan om ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare.

Utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet

Beredningen skall följa det arbete som pågår inom rättsväsendet när det gäller utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet. Beroende på resultatet av denna kartläggning bör beredningen kunna lämna förslag som syftar till att uppnå största möjliga samordning även inom detta område. Beredningens överväganden kan komma att handla om gemensam utbildning och gemensamma utbildningsinstitutioner samt olika former av utbytestjänstgöring inom rättsväsendet. Även frågor om behörighetskrav för yrkesbarnorna inom rättsväsendet eller för fullgörandet av särskilda uppgifter där kan ingå i övervägandena.

Lokaliseringsfrågor

Beredningen skall överväga om det finns anledning att ta några initiativ när det gäller att få till stånd en ökad samordning mellan rättsväsendets myndigheter i lokaliseringsfrågor. Det kan t.ex. ifrågasättas om det finns behov av ett särskilt "samordningsforum" där myndigheterna hade att presentera såväl sina kortsiktiga som långsiktiga planer i lokaliseringsfrågor. Om beredningen kommer fram till att så är fallet bör man också kunna redovisa på vilket sätt och i vilka former ett sådant forum skulle kunna verka.

Övrigt

Förutom att beredningen skall arbeta med referens- och arbetsgrupper bör beredningen särskilt uppmärksamma behovet av samråd med dels berörda myndigheter inom rättsväsendet, dels sådana utredningar som initieras under beredningens arbete och som kan ha samband dess uppdrag.

Beredningen bör samråda med

- 1999 års rättegångsutredning (Ju 1999:11),
- utredningen om genomförandet av polisregisterlagstiftningen (Ju 2000:01) samt
- Rådet för rättsväsendets informationsförsörjning (dnr Ju96/3163).

Beredningen bör dessutom hålla kontakt med den arbetsgrupp inom domstolsväsendet som arbetar med processrättsliga frågor.

Beredningen bör hålla sig informerad om den fortsatta beredningen med anledning av betänkandena Den centrala polisen (SOU 2000:25) och Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. – straffansvarets räckvidd – (SOU 2000:88).

Förslag skall presenteras i delbetänkanden av beredningen efter hand som olika frågor behandlas.

Beredningen skall senast före utgången av år 2003 redovisa det vid detta tillfälle aktuella läget inom rättsväsendet för de frågor som ankommer på beredningen samt en plan för det fortsatta arbetet.

(Justitiedepartementet)

Bilaga 2, Dir. 2003:145

Sammanfattning av uppdraget

Beredningen för rättsväsendets utveckling (dir. 2000:90) ges i uppdrag att göra en översyn av uppgifts- och ansvarfördelningen mellan polis och åklagare. Vidare skall beredningen göra en översyn av det regelverk som styr de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att få tillgång till innehållet i och uppgifter om elektronisk kommunikation.

Beredningen skall lämna de förslag till författningsändringar och andra åtgärder som uppdraget kan ge anledning till.

Beredningens nuvarande uppdrag

Den 7 december 2000 beslutade regeringen att tillkalla en beredning med uppgift att verka för rättsväsendets utveckling. En huvuduppgift för beredningen är att undersöka möjligheterna att med bibehållen rättssäkerhet öka effektiviteten och kvaliteten i rättsväsendets arbete. När det gäller lagföringen av brott skall beredningen särskilt undersöka möjligheterna att förkorta den genomsnittliga genomströmningstiden från brottsanmälan till dom och straffverkställighet. Beredningen skall också särskilt överväga på vilket sätt brottsutredningsverksamheten kan förbättras. I beredningens uppgift ingår även att överväga frågor om utbildning, kompetensutveckling och personalrörlighet inom rättsväsendet.

Beredningens överväganden bör kunna leda till förslag som kan komma att omfatta allt från författningsändringar till ändringar av såväl administrativ som organisatorisk karaktär.

Beredningens arbete skall ske i nära samverkan med berörda myndigheter inom rättsväsendet och ta hänsyn till det utvecklingsarbete som pågår där.

Delbetänkanden skall presenteras av beredningen efter hand som olika frågor behandlas.

Beredningen skall senast den 31 december 2003 redovisa det aktuella läget inom rättsväsendet för de frågor som ankommer på beredningen och presentera en plan för det fortsatta arbetet.

Beredningens hittillsvarande arbete

Beredningen har hittills lagt fram fem delbetänkanden. I det första, Snabbare lagföring 1 – Några förslag till förenklingar (SOU 2001:59) föreslogs vissa åtgärder för att förkorta genomströmningstiden i brottmål samt för att underlätta att förhör under förundersökning kan komma till stånd. Förslagen är genomförda. I det andra, Snabbare lagföring 2 – Förenklad brottsutredning (SOU 2001:93), föreslogs att förenklad brottsutredning skulle kunna användas i stället för förundersökning i större utsträckning än hittills. I det tredje, Snabbare lagföring 3 – Snatteribrott (SOU 2002:44) föreslogs framför allt förenklingar i brottsutredningsförfarandet vad gäller snatteribrott. I det fjärde, Snabbare lagföring 4 – Ett snabbförfarande för brottmål (SOU 2002:45) föreslogs en försöksverksamhet med snabbare brottmålsförfarande i Stockholmsområdet. I det femte, Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen (SOU 2003:74), lämnades förslag om framför allt nya regler för vissa av de brottsbekämpande myndigheternas arbetsmetoder samt en utvidgning av möjligheterna att använda strafföreläggande. Förslagen i betänkandena två till fyra har remissbehandlats och övervägs nu i Regeringskansliet. Det femte betänkandet har sänts ut på remiss.

Behovet av tilläggsdirektiv

Uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare

Allmänna utgångspunkter

Regeringen bedömer liksom polisen och åklagarväsendet att det är nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder för att höja kvaliteten och effektiviteten i brottsutredningsverksamheten. Frågan om uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare har en framträdande plats i det arbetet. I flera budgetpropositioner har

regeringen uttalat att det är angeläget att polisens och åklagarnas roller i brottsutredningssystemet vidareutvecklas. Regeringen har i det sammanhanget understrukt vikten av att polisen betydligt oftare än i dag är förundersökningsledare i brottmålsärenden av enkel och medelsvår karaktär (se prop. 2002/03:1 s. 28 f. och prop. 2003/04:1 s. 28 f.).

Mot denna bakgrund har myndigheterna under flera år eftersträvat att generellt införa en sådan ordning som skulle bidra till att åklagarna i större utsträckning skulle kunna koncentrera sina insatser på komplicerade brottmålsärenden och utöva aktiv förundersökningsledning i dessa. Myndigheternas insatser har dock hittills inte lett till några större förändringar i uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan dem.

När det gäller förhållandet mellan polismyndighet och åklagare under genomförandet av en förundersökning i brottmål finns det grundläggande bestämmelser i 23 kap. 3 § rättegångsbalken. Därutöver har Riksåklagaren efter samråd med Rikspolisstyrelsen utfärdat allmänna råd och föreskrifter om ledningen av förundersökning m.m. (RÅFS 1997:12).

Granskning och utvecklingsarbete

Granskningskommissionen i anledning av brottsutredningen efter mordet på statsminister Olof Palme har pekat på oklarheter i roll- och ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare. Kommissionen understryker att såväl det reella som det formella ansvaret för en förundersökning alltid ligger på förundersökningsledaren (SOU 1999:88 s. 990 f.).

Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren har i sina remissyttranden över betänkandet angett att det är nödvändigt att bl.a. vidareutveckla polisens och åklagarnas roller i brottsutredningsarbetet (dnr Ju1999/3196/PÅ).

Därutöver har Riksrevisionsverket i en rapport till regeringen velat fästa regeringens uppmärksamhet på att det kan finnas anledning att överväga vilka åtgärder som bör vidtas för att klargöra ansvarsförhållandet mellan åklagare i egenskap av förundersökningsledare och polisen som utredare. Enligt Riksrevisionsverket ligger det ett dilemma inbyggt i det faktum att åklagaren kan ge direktiv om vad som skall utföras, men inte disponera över polisens resurser (Rapport 2003:15 s. 23).

Flera åtgärder i syfte att stärka förundersökningsledningen har redan genomförts. Inom polisen har särskild utbildning av förun-

dersökningsledare anordnats. Uppgiften att vara polisiär förundersökningsledare har renodlats. Åtgärderna har medfört att det har skapats bättre förutsättningar för en kvalificerad förundersökningsledning hos polisen. Inom åklagarväsendet har man genomfört en satsning på specialiståklagare för förundersökningsledning inom svårutredda brottsområden samt ett utökat deltagande av åklagare i polisens brottsutredande verksamhet, både i form av handledning och som förundersökningsledare.

Genom inrättandet av Ekobrottsmyndigheten finns goda förutsättningar för en vidareutveckling av arbetsmetoderna inom ekobrottsbekämpningen. Myndigheten har ett nationellt samordningsansvar för bekämpningen av ekonomisk brottslighet. Vid myndigheten genomförs förundersökningar regelmässigt av arbetsgrupper som består av åklagare, polismän, ekonomer och andra specialister. Arbetet i grupperna sker under ledning av åklagare.

Dessutom bedriver både polisen och åklagarväsendet ett omfattande arbete för att förstärka och vidareutveckla det internationella samarbetet inom brottsbekämpningen. Det ställs krav på att polis och åklagare skall ha en god förmåga att effektivt och rättssäkert kunna lämna bistånd till utländska brottsbekämpande myndigheter.

Mot bakgrund av denna verksamhetsutveckling anser Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren att det nu finns ett behov av att utreda hur den framtida uppgifts- och ansvarsfördelningen bör vara mellan polis och åklagare när det gäller att utreda och lagföra brott. Frågan om polisen i större utsträckning än i dag skall kunna vara förundersökningsledare när det gäller s.k. mängdbrottslighet har en framträdande plats i myndigheternas utvecklingsarbete.

Enligt de ursprungliga direktiven kan beredningen vid övervägandena som rör förbättringar i verksamheten med att uppdaga, utreda och lagföra brott också överväga bl.a. frågor om rollfördelning. Det finns dock behov av att ge beredningen vissa ytterligare riktlinjer för det arbetet.

Elektronisk kommunikation

Nuvarande regelverk

Bestämmelser om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning finns i 27 kap. rättegångsbalken. Ett beslut om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning innebär att de brottsutredande myndigheterna får rätt att avlyssna eller med tekniskt hjälpme-

del ta upp teledelanden eller uppgifter om sådana meddelanden.

Den 25 juli 2003 trädde lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation i kraft och ersatte då telelagen (1993:597) och lagen (1993:599) om radiokommunikation.

I 17 § telelagen fanns en bestämmelse om skyldighet för den som hade tillstånd enligt telelagen att bedriva televerksamhet så att hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning kunde verkställas och så att verkställandet inte röjdes. Innehållet i och uppgifter om de avlyssnade eller övervakade teledelandena skulle göras tillgängliga så att informationen enkelt kunde tas om hand (anpassningsskyldighet). Dessutom innehöll telelagen bestämmelser som under vissa förutsättningar gav de brottsbekämpande myndigheterna rätt att, utan domstolsprövning, få ut vissa uppgifter om teledelanden från teleoperatörerna.

Lagen om elektronisk kommunikation har en annan terminologi och delvis andra utgångspunkter än telelagen. Lagen om elektronisk kommunikation innehåller emellertid bestämmelser om hemlig teleavlyssning m.m. samt utlämnande av uppgifter till brottsbekämpande myndigheter som är avsedda att så långt som möjligt motsvara det regelverk som gällde enligt telelagen.

Den som i vissa fall tillhandahåller ett allmänt kommunikationsnät eller tjänster inom ett sådant nät har enligt 6 kap. 19 § lagen om elektronisk kommunikation en skyldighet att bedriva verksamheten så att beslut om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning kan verkställas och så att verkställandet inte röjs. Enligt motiven till lagstiftningen är bestämmelsen avsedd att så nära som möjligt täcka samma typer av verksamhet för vilket anpassningsskyldighet gällt enligt 17 § telelagen (prop. 2002/03:110 s. 269).

Därutöver innehåller lagen om elektronisk kommunikation bestämmelser som ger de brottsutredande myndigheterna vissa möjligheter att utan domstolsprövning hämta in uppgifter om elektroniska meddelanden (6 kap. 20–23 §§). Enligt motiven till lagstiftningen motsvarar dessa bestämmelser det som gällt enligt 45–47 samt 54 §§ telelagen (a. prop. s. 397).

Utgångspunkter

Lagen om elektronisk kommunikation bygger på de förslag som e-komutredningen lämnade i delbetänkandet Lag om elektronisk kommunikation (SOU 2002:60). När utredningens förslag remitterades angavs i remisskrivelsen (dnr N2002/7230/ITFoU) bl.a. föl-

jande. De föreslagna bestämmelserna har ett delvis annat innehåll än de bestämmelser som gäller i dag. Vissa av de frågor som utredningen tar upp och vissa av de förslag som läggs fram har betydelse för de brottsbekämpande myndigheternas brottsutredande verksamhet. Det finns också ytterligare frågor av stor betydelse på området som inte behandlas i betänkandet. En viktig fråga ur brottsbekämpningssynpunkt är vilka verksamheter som bör omfattas av anpassningsskyldigheten och denna skyldighets förhållande till rättegångsbalkens regler om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. En annan fråga är vilka trafikuppgifter som bör få lämnas ut till de brottsbekämpande myndigheterna. Ytterligare en fråga är i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar som trafikuppgifter bör bevaras hos operatörerna. Dessa frågor och andra frågor som har ett samband med dessa finns det ett klart behov av att utreda ytterligare. Detta kommer att ske i särskild ordning.

Att det finns ett behov av att utreda dessa frågor bekräftas av regeringen i den proposition som ligger till grund för den nya lagstiftningen. Regeringen anger att anpassningsskyldighetens omfattning i förhållande till det nya regelverket på området för elektronisk kommunikation är komplicerad och kräver en fördjupad analys som inte kan göras inom ramen för det lagstiftningsärendet. Regeringen förklarar att frågan i stället kommer att behandlas i ett annat sammanhang där även närliggande frågor kommer att utredas. Regeringen framhåller att begreppet telemeddelande används i rättegångsbalken och att det även fanns definierat i telelagen men att det däremot inte används i EG:s regelverk för elektronisk kommunikation. I avvaktan på nämnda utredning ansåg regeringen det vara lämpligt att, för att inte skapa rättsosäkerhet i fråga om tillämpningen av de författningar som innehåller begreppet telemeddelande, såsom en övergångslösning använda begreppet telemeddelande såvitt avser anpassningsskyldighet (prop. 2002/03:110 s. 269).

Även i propositionen 2002/03:74 Hemliga tvångsmedel – offentliga ombud och en mer ändamålsenlig reglering gör regeringen bedömningen att vissa frågor kräver ytterligare utredning. I det lagstiftningsärendet föreslår regeringen vissa ändringar när det gäller bestämmelserna om hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning. Regeringen anger att när det bl.a. gäller frågan om att avskaffa möjligheten för brottsutredande myndigheter att inhämta uppgifter om telemeddelande direkt från teleoperatören, så kommer den att övervägas ytterligare inom ramen

för den kommande översynen av vissa frågor som rör teleoperatörers anpassningsskyldighet m.m.

Beredningen har enligt sina ursprungliga direktiv till uppgift att komma med förslag som kan förbättra den brottsutredande verksamheten. I den uppgiften ingår att överväga frågor om de brottsbekämpande myndigheternas arbetsmetoder, inklusive frågor om tvångsmedel och möjligheten att utnyttja modern teknik i arbetet. Det framstår därigenom som ändamålsenligt att beredningen överväger även de frågor om elektronisk kommunikation som inte behandlades i de nämnda lagstiftningsärendena. Även i denna del finns det behov av att ge beredningen vissa riktlinjer för arbetet.

Uppdraget

Uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare

Som ett led i sitt arbete enligt de ursprungliga direktiven skall beredningen särskilt överväga om förändringar i uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan polis och åklagare kan bidra till att öka effektiviteten och kvaliteten i den verksamhet som syftar till att uppdaga, utreda och lagföra brott. Dessa överväganden skall utgå från att polisen och åklagarväsendet även i fortsättningen skall vara skilda myndigheter. Inget hindrar dock att beredningen överväger om en ökad administrativ eller annan samverkan mellan myndigheterna kan ge fördelar för bl.a. verksamheten med att uppdaga, utreda och lagföra brott.

Vid bedömningen av vilka uppgifter som bör tilldelas polisen respektive åklagarna bör beredningen utgå från att åklagarinsatserna skall intensifieras när det gäller den mer kvalificerade brottsligheten och att åklagarna där skall delta i brottsutredningarna mera aktivt och i större omfattning än i dag. En utgångspunkt skall vara att åklagarna i sin roll som förundersökningsledare skall ges bättre reella möjligheter att påverka brottsutredningarnas förlopp och därigenom få ett tydligare helhetsansvar för utredningarnas kvalitet och resultat. Det kräver att åklagarna avsätter mer egna resurser för det. För att det skall vara möjligt måste de avlastas från andra uppgifter som är av sådan art att de inte kräver åklagarinsats. Beredningen bör därför vid genomförandet av uppdraget utgå från att polisen alltid skall vara förundersökningsledare i utredningar som rör inte alltför kvalificerad brottslighet. Det bör också övervägas i vilken mån andra omständigheter än brottets svårhetsgrad bör

kunna vägas in vid bedömningen av hur ledarskapet för förundersökningen skall fördelas.

Beredningen skall vidare överväga i vad mån det behövs ytterligare åtgärder för att polisen skall kunna fullgöra förundersökningsledning på ett effektivt sätt och med hög kvalitet. En viktig fråga som beredningen skall överväga i det sammanhanget är om det kan finnas ett behov av att tillföra polisen ytterligare juridisk kompetens.

Beredningen skall också överväga om det kan finnas skäl att förändra det nuvarande sättet att leda och styra över tillgängliga utredningsresurser samt formerna för operativ samverkan i brottsutredningsverksamheten. I det ligger att beskriva och undersöka vad som behöver göras för att klarlägga polisens och åklagarnas ansvar vid genomförandet av en förundersökning. Dessa överväganden skall framför allt avse polisens och åklagarnas bekämpning av omfattande eller kvalificerad brottslighet, t.ex. sådan som är grov eller gränsöverskridande. I anslutning till dessa överväganden skall beredningen särskilt undersöka om brottsutredningsverksamheten som gäller sådan brottslighet kan förbättras genom att arbetet bedrivs i gemensamma utredningsgrupper med åklagare, poliser, befattningshavare från andra brottsbekämpande myndigheter samt andra experter. Beredningen skall i samband med det överväga hur en effektiv styrnings- och ledningsfunktion för en sådan grupp bör vara utformad. En annan central fråga som beredningen skall överväga i det sammanhanget är om det finns anledning att förändra åklagarnas uppgifter vid sådan brottsbekämpning, t.ex. om det kan finnas behov av åklagarkompetens vid polisens spanings- och kriminalunderrättelseverksamhet.

Beredningen bör mot bakgrund av vad den i övrigt kommer fram till även överväga i vad mån det finns anledning att åklagare och polis samlokaliseras helt eller delvis.

I uppdraget ingår alltså att beskriva och analysera den rättsliga regleringen och ordningen som styr polisens och åklagarnas roller och funktioner. Beredningen skall överväga om regleringen och ordningen är ändamålsenligt utformad. En central fråga i det avseendet är om det är nödvändigt med förändringar i nuvarande uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare.

Därutöver skall beredningen överväga om förbättringar av brottsutredningsverksamheten kan åstadkommas genom att polisen och åklagarväsendet i större utsträckning utfärdar gemensamma föreskrifter och riktlinjer för hur det operativa brottsutredningsarbetet bör bedrivas.

Beredningen bör även undersöka i vad mån den ordning som finns för uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare i andra europeiska stater kan ligga till grund för beredningens överväganden.

Beredningen skall vid genomförandet av uppdraget beakta de särskilda förutsättningar som gäller för Ekobrottsmyndigheten, bl.a. när det gäller organisation och arbetsformer.

Vid genomförandet av uppdraget skall beredningen också beakta det arbete som bedrivs i olika internationella forum – framför allt inom EU och Europarådet – för att vidareutveckla och förstärka brottsbekämpningen. I det sammanhanget bör beredningen – vid fördelningen av polisens och åklagarnas uppgifter och ansvar – särskilt beakta att det internationella straffrättsliga samarbetet (t.ex. utlämning, överlämnande och rättslig hjälp) är ett samarbete mellan rättsliga myndigheter i de olika staterna, dvs. i regel domstolar och åklagare.

Elektronisk kommunikation

Beredningen skall göra en översyn av det regelverk som styr de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att få tillgång till innehållet i och uppgifter om elektronisk kommunikation. I detta ingår bl.a. en anpassning och modernisering av rättegångsbalkens terminologi, översyn av vilka verksamheter som bör omfattas av anpassningsskyldigheten och denna skyldighets förhållande till rättegångsbalkens regler om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning, vilka typer av trafikuppgifter som bör få lämnas ut till de brottsbekämpande myndigheterna och om och i så fall under vilka förutsättningar som trafikuppgifter skall bevaras hos operatörerna. Beredningen bör särskilt analysera om utökade möjligheter för de brottsbekämpande myndigheterna medför ökade kostnader och hur dessa kostnader i så fall skall finansieras. Beredningen bör i det sammanhanget göra en avvägning mellan den nytta som de utökade möjligheterna ger i förhållande till de kostnadsökningar som kan uppstå.

En utgångspunkt för uppdraget skall vara att inte fler uppgifter bevaras för brottsbekämpande ändamål eller under längre tid än vad som är nödvändigt. En annan utgångspunkt är att personuppgifter som bevaras inte skall användas för något annat ändamål än brottsbekämpning.

Det står beredningen fritt att ta upp sådana frågor inom ramen för uppdraget som aktualiseras under utredningsarbetet.

Målsättningen för arbetet bör vara att skapa en enhetlig reglering som, särskilt med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen, kan stå sig över tiden.

Beredningen bör hålla sig underrättad om internationellt förhandlingsarbete som kan ha betydelse för beredningens uppdrag samt det arbete som pågår för att i svensk lagstiftning genomföra internationella åtaganden.

Övrigt

Beredningen skall lämna de förslag till författningsändringar och andra åtgärder som uppdraget kan ge anledning till.

I arbetet med att i brottsbekämpningen få tillgång till elektronisk kommunikation skall beredningen ha tillgång till en referensgrupp bestående av representanter för riksdagspartierna.

De nu berörda frågorna skall tas upp i beredningens plan för det fortsatta arbetet. Därvid skall frågan om att i brottsbekämpningen få tillgång till elektronisk kommunikation ges prioritet.

Beredningen skall redovisa uppdraget senast den 31 december 2005. Det står beredningen fritt att redovisa uppdraget i delbetänkanden.

(Justitiedepartementet)

Statens offentliga utredningar 2005

Kronologisk förteckning

1. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Riktlinjer för en ny tillståndperiod. Ku.
2. Radio och TV i allmänhetens tjänst. Finansiering och skatter. Ku.
3. Sveriges tillträde till 1995 års Unidroitkonvention om stulna eller olagligt utförda kulturföremål. Ku.
4. Liberalisering, regler och marknader. + Bilagor. N.
5. Postmarknad i förändring. N.
6. Säkert inläst? En granskning av rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred 2004. Ju.
7. Försvarsfastigheter – information till riksdagen och effektiv lokalförsörjning. Fi.
8. Behov av rörlig ledningsstödsresurs. Fö.
9. KRUT Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. UD.
10. Handla för bättre klimat. Från införande till utförande. M.
11. Valfärdsverksamhet för sjömän. N.
12. Bokpriskommissionens slutrapport. Det skall vara billigt att köpa böcker och tidskrifter. U.
13. Lördagsdistribution av dagstidningar. U.
14. Effektivare handläggning av anknätningsärenden. UD.
15. Familjeåterförening och fri rörlighet för tredjelandsmedborgare. UD.
16. Reformerat system för insättningsgarantin. Fi.
17. Vem får jaga och fiska? Rätt till jakt och fiske i lappmarkerna och på renbetesfjällen. Jo.
18. Prospektansvar. Fi.
19. Beskattningen vid omstruktureringar enligt fusionsdirektivet. Fi.
20. Konsumentskydd vid modemkapning. Ju.
21. Vinstandelar. Fi.
22. Nya upphandlingsregler. Fi.
23. en BRASKatt? – beskattning av avfall som förbränns. Fi.
24. Arbetslivsinriktad rehabilitering. Framtida organisation för Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. N.
25. Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid. S.
26. Mobil med bil. Ett nytt synsätt på bilstöd och färdtjänst. + Bilaga, lättläst och Daisy. S.
27. Den svenska fiskerikontrollen – en utvärdering. Jo.
28. Dubbel bosättning för ökad rörlighet. Fi.
29. Storstad i rörelse. Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal. Ju.
30. Lagen om byggfelsförsäkring. En utvärdering. M.
31. Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning. U.
32. Regeringens stabsmyndigheter. Fi.
33. Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden. M.
34. Socialtjänsten och den fria rörligheten. S.
35. Krav på kassaregister Effektivare utredning av ekobrott. Fi.
36. På väg mot ... En hållbar landsbygdsutveckling. Jo.
37. Tolkutbildning – nya former för nya krav. U.

38. Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. Ju.
39. Skog till nytta för alla? N.
40. Rätten till mitt språk
Förstärkt minoritetsskydd. Ju.
41. Bortom Vi och Dom.
Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. Ju.
42. Säker information. Förslag till informationssäkerhetspolitik. Fö.
43. Vårdnad – Boende – Umgänge
Barnets bästa, föräldrars ansvar.
Del A + B. Ju.
44. Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshandlingen. Jo.
45. Säkra förare på moped, snöskoter och terränghjulning. N.
46. Bättre arbetslivsinriktad rehabilitering.
En fusion mellan Arbetslivstjänster och Samhall Resurs AB. N.
47. Kärnavfall – barriärerna, biosfären och samhället. M.
48. Ett utvecklat resurstilldelningssystem för högskolans grundutbildning. U.
49. Unionsmedborgares rörlighet inom EU. UD.
50. Arbetskraftsinvandring till Sverige – befolkningsutveckling, arbetsmarknad i förändring, internationell utblick. N.
51. Bilen, Biffen, Bostaden. Hållbara laster – smartare konsumtion. Jo.
52. Avgiftsfinansierad livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll – för en högre och jämnare kvalitet. Jo.
53. Beskattning när tillgångar värderas till verkligt värde. Fi.
54. Framtidens kriminalvård. Del 1+2. Ju.
55. Bättre inomhusmiljö. M.
56. Det blågula glashuset.
– strukturell diskriminering i Sverige. Ju.
57. Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt? + Bilagedel. Fi.
58. Ny reglering av offentliga uppköps-erbjudanden. Ju.
59. Miljöbalken; miljökvalitetsnormer, miljöorganisationerna i miljöprocessen och avgifter. M.
60. Efter flodvågen – det första halvåret. Fö.
61. Personuppgifter för samhällets behov. Fi.
62. Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken. U.
63. Tryggare leveranser. Fjärrvärme efter konkurs. N.
64. en BRASKatt! – beskattning av avfall som deponeras. Fi.
65. Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn eller unga. S.
66. Makt att forma samhället och sitt eget liv – jämställdhetspolitiken mot nya mål. + Forskarrapporter.
+ Sammanfattning N.
67. Energideklarationer.
Metoder, utformning, register och expertkompetens. M.
68. Regionala stimulansåtgärder inom skatteområdet. Fi.
69. Sverige inifrån.
Röster om etnisk diskriminering. Ju.
70. Polisens behov av stöd i samband med terrorismbekämpning. Ju.
71. Informationssäkerhetspolitik.
Organisatoriska konsekvenser. Fö.
72. Alkolås – nyckel till nollvisionen. N.
73. Reformerad föräldraförsäkring.
Kärlek Omvårdnad Trygghet.
+ Bilagor. S.
74. Nytt djurhälsoregister – bättre nytta och ökad säkerhet. Jo.
75. Hundgöra – att göra hundar som gör nytta. Jo.
76. Fiskevårdens finansiering. Jo.
77. Får jag lov?
Om planering och byggande. Del 1+2. M.
78. Etikprövningslagstiftningen – vissa ändringsförslag. U.
79. Vem får jaga och fiska? Historia, folk rätt och miljö. Jo.
80. Uppdragsarkeologi i tiden. U.
81. Källan till en chans. Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården.
+ Särtryck: Mål och förslag.
+ Bilaga: Kunskapsöversikt. S.

82. Personer med tungt missbruk.
Stimulans till bättre vård och behandling. S.
83. Kärnavfall – kostnader och finansiering.
M.
84. En ny uppgifts- och ansvarsfördelning
mellan polis och åklagare. Ju.

Statens offentliga utredningar 2005

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Säkert inläst?

En granskning av rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred 2004. [6]

Konsumentskydd vid modemkapning. [20] Storstad i rörelse.

Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitikens lokala utvecklingsavtal. [29]

Tillgång till elektronisk kommunikation i brottsutredningar m.m. [38]

Rätten till mitt språk

Förstärkt minoritetsskydd. [40]

Bortom Vi och Dom.

Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering. [41]

Vårdnad – Boende – Umgänge.

Barnets bästa, föräldrars ansvar. Del A + B. [43]

Framtidens kriminalvård. Del 1+2. [54]

Det blågula glashuset.

– strukturell diskriminering i Sverige. [56]

Ny reglering av offentliga uppköps- erbjudanden. [58]

Sverige inifrån.

Röster om etnisk diskriminering. [69]

Polisens behov av stöd i samband med terrorismbekämpning. [70]

En ny uppgifts- och ansvarsfördelning mellan polis och åklagare. [84]

Utrikesdepartementet

KRUT

Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel. [9]

Effektivare handläggning av anknynings- ärenden. [14]

Familjeåterförening och fri rörlighet för tredjelandsmedborgare. [15]

Unionsmedborgares rörlighet inom EU. [49]

Försvarsdepartementet

Behov av rörlig ledningsstödsresurs. [8]

Säker information. Förslag till informations- säkerhetspolitik. [42]

Efter flodvågen – det första halvåret. [60]

Informationssäkerhetspolitik.

Organisatoriska konsekvenser. [71]

Socialdepartementet

Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid. [25]

Mobil med bil. Ett nytt synsätt på bilstöd och färdtjänst. + Bilaga, lättläst och Daisy. [26]

Socialtjänsten och den fria rörligheten. [34]

Registerkontroll av personal vid hem för vård eller boende som tar emot barn eller unga. [65]

Reformerad föräldraförsäkring.

Kärlek Omvårdnad Trygghet.+ Bilagor.
[73]

Källan till en chans. Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården.

+ Särtryck: Mål och förslag.

+ Bilaga: Kunskapsöversikt. [81]

Personer med tungt missbruk.

Stimulans till bättre vård och behandling. [82]

Finansdepartementet

- Försvarsfastigheter – information till riksdagen och effektiv lokalförsörjning. [7]
- Reformerat system för insättningsgarantin. [16]
- Prospektansvar. [18]
- Beskattningen vid omstruktureringar enligt fusionsdirektivet. [19]
- Vinstandelar. [21]
- Nya upphandlingsregler. [22]
- en BRASKatt? – beskattning av avfall som förbränns. [23]
- Dubbel bosättning för ökad rörlighet. [28]
- Regeringens stabmyndigheter. [32]
- Krav på kassaregister Effektivare utredning av ekobrott. [35]
- Beskattning när tillgångar värderas till verkligt värde. [53]
- Enhetlig eller differentierad mervärdesskatt? + Bilagedel. [57]
- Personuppgifter för samhällets behov. [61]
- en BRASKatt! – beskattning av avfall som deponeras. [64]
- Regionala stimulansåtgärder inom skatteområdet. [68]

Utbildnings- och kulturdepartementet

- Radio och TV i allmänhetens tjänst. Riktlinjer för en ny tillståndperiod. [1]
- Radio och TV i allmänhetens tjänst. Finansiering och skatter. [2]
- Sveriges tillträde till 1995 års Unidroit-konvention om stulna eller olagligt utförda kulturföremål. [3]
- Bokpriskommissionens slutrapport. Det skall vara billigt att köpa böcker och tidskrifter. [12]
- Lördagsdistribution av dagstidningar. [13]
- Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning. [31]
- Tolkutbildning – nya former för nya krav. [37]
- Ett utvecklat resurstilldelningssystem för högskolans grundutbildning. [48]
- Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken. [62]

- Etikprövningslagstiftningen – vissa ändringsförslag. [78]
- Uppdragsarkeologi i tiden. [80]

Jordbruksdepartementet

- Vem får jaga och fiska?
- Rätt till jakt och fiske i lappmarkerna och på renbetesfjällen. [17]
- Den svenska fiskerikontrollen – en utvärdering. [27]
- På väg mot ... En hållbar landsbygdsutveckling. [36]
- Smiley: Hygien och redlighet i livsmedelshandlingen. [44]
- Bilen, Biffen, Bostaden. Hållbara laster – smartare konsumtion. [51]
- Avgiftsfinansierad livsmedels-, djurskydds- och foderkontroll – för en högre och jämnare kvalitet. [52]
- Nytt djurhälsoregister – bättre nytta och ökad säkerhet. [74]
- Hundgöra – att göra hundar som gör nytta. [75]
- Fiskevärdens finansiering. [76]
- Vem får jaga och fiska? Historia, folkrätt och miljö. [79]

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

- Handla för bättre klimat. Från införande till utförande. [10]
- Lagen om byggförsäkring. En utvärdering. [30]
- Fjärrvärme och kraftvärme i framtiden. [33]
- Kärnavfall – barriärerna, biosfären och samhället. [47]
- Bättre inomhusmiljö. [55]
- Miljöbalken; miljö kvalitetsnormer, miljöorganisationerna i miljöprocessen och avgifter. [59]
- Tryggare leveranser. Fjärrvärme efter konkurs. [63]
- Energideklarationer. Metoder, utformning, register och expertkompetens. [67]
- Får jag lov? Om planering och byggande. Del 1+2. [77]
- Kärnavfall – kostnader och finansiering. [83]

Näringsdepartementet

Liberalisering, regler och marknader. [4]

Postmarknad i förändring. [5]

Välfärdsverksamhet för sjömän. [11]

Arbetslivsinriktad rehabilitering.

Framtida organisation för Arbetslivs-
tjänster och Samhall Resurs AB. [24]

Skog till nytta för alla? [39]

Säkra förare på moped, snöskoter och
terränghjulning. [45]

Bättre arbetslivsinriktad rehabilitering. En
fusion mellan Arbetslivstjänster och
Samhall Resurs AB. [46]

Arbetskraftsinvandring till Sverige
– befolkningsutveckling, arbetsmarknad
i förändring, internationell utblick. [50]

Makt att forma samhället och sitt eget
liv – jämställdhetspolitiken mot nya
mål. + Forskarrapporter.

+ Sammanfattning. [66]

Alkolås – nyckel till nollvisionen. [72]